

Vlaamse Regering
T.a.v. de Vlaamse minister van Leefmilieu
Departement Omgeving
Afdeling Gebiedsontwikkeling, omgevingsplanning en-projecten (GOP)
Directie Omgevingsprojecten, Team beroepen
Graaf de Ferraris-gebouw, Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel

OMV nummer: OMV_2021104744 -V2

B E R O E P S C H R I F T

VOOR:

1. DE PROVINCIE NOORD-BRABANT, publiekrechtelijke rechtspersoon naar Nederlands recht, met kantoren gevestigd in het provinciehuis te Brabantlaan 1, 5216 TV's Hertogenbosch,
2. DE LEIDEND AMBTENAAR VAN DE OMGEVINGSDIENST MIDDEN- en WEST-BRABANT, Afdeling industriële omgeving, Spoorlaan 181, 5038 CB Tilburg,

Hierna: "*Beroepende partijen*"

Bijgestaan en vertegenwoordigd door

[namen]

Met dit beroepschrift wensen de beroepende partijen conform artikel 52 e.v. van het Decreet betreffende de omgevingsvergunning (hierna: "Omgevingsvergunningsdecreet"), administratief beroep in te dienen bij Uw Regering, gericht tegen:

- de beslissing van de deputatie van de provincie Antwerpen van 16 december 2021, over de vergunningsaanvraag van **nv Ineos Olefins Belgium** (hierna: "**IOB**"), gevestigd te 2040 Antwerpen, Scheldelaan 482, ingeschreven in de Kruispuntbank der Ondernemingen onder het nummer 716.953.031, met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen en de exploitatie van een nieuwe inrichting voor een ethaankraker (ECR) met bijhorende ondersteunende infrastructuur, gekend als "Project One", gelegen te 2040 Antwerpen, Scheldelaan 460 - 490, kadastraal gekend als: C18-A-61M, 18-A-61T, 18-A-61V, 18-A-61W, 18-A-61X, 18-A-96A, 18-A-97B, 18-A-150B, 18-A-150C, 18-A-162G, 18-A-162S, 18-A-346E, 19-A-77C, 19-A-77F en 19-A-77G (OMV nr.: 22021104744-V2). (Stuk 1)

Hierna: “*de bestreden beslissing*”

Beroepende partijen verzoeken uitdrukkelijk om gehoord te worden in het kader van deze beroepsprocedure.

Onder voorbehoud van alle rechten en zonder enige nadelige erkenning, merken beroepende partijen het volgende op.

Inhoudstafel

A . Het beroepschrift is ontvankelijk	4
I. Het beroep is tijdig ingediend.....	4
II. De bevoegdheid en hoedanigheid om beroep in te stellen.....	4
III. Het belang en de redenen van het beroep	8
B . Feitelijke en procedurele voorgaanden	10
I. Feitelijke en planologische situering van de aanvraag	10
II. De procedurele voorgaanden en het ongunstig advies van beroepende partijen	11
C . Ten gronde: grief tegen bestreden beslissing.....	18
I. Voorafgaand: wettelijk kader – tussentijds toetsingskader	19
1.1 Wettelijk kader	19
1.2 De ministeriële instructie: tussentijds toetsingskader	22
II. Eerste en enige Grief: Geen afdoende passende beoordeling maakt vergunningverlening onmogelijk.....	25
1.3 De KDW wordt nu reeds overschreden: ongunstige staat van instandhouding (“Eerste onderdeel”)	25
1.4 Grensoverschrijdende hinder niet passend beoordeeld (“Tweede onderdeel”).....	36
1.5 Besluit: Geen wetenschappelijke zekerheid (“Derde onderdeel”)	48

A. HET BEROEPSCHRIFT IS ONTVANKELIJK

I. HET BEROEP IS TIJDIG INGEDIEND

1. Overeenkomstig het Omgevingsloket loopt de beroepsperiode voor derden tot en met 22 januari 2022:

Einde beroepsperiode derden [tot en met]	Projectnaam	OMV referentie	Locatie	Vergunningverlener	Aanleg
22.01.2022	INEOS Olefins Belgium NV - Project One	2021104744	Scheidelaan 482, Antwerpen	Provincie Antwerpen	Behandeling in eerste aanleg

Projecttype: Aanvraag omgevingsproject
Aard van de beslissing: VERGUNNING

Stedenbouwkundige handelingen: INEOS Olefins Belgium NV - Project One
Datum beslissing: 16.12.2021

Ingedeelde inrichtingen of activiteiten: INEOS Olefins Belgium NV - Project One

Locatie(s) van voorwerp(en) in het project: [BEKUK VOORWERPEN](#)

2. Beroepende partijen kregen per e-mail voor het eerst kennis van de bestreden beslissing op 17 december 2021.

(Stuk 2)

Huidig beroepschrift wordt tijdig ingediend, nl. binnen een termijn van dertig dagen na kennisgeving van de bestreden beslissing.

3. Het beroepschrift wordt via de digitale indienprocedure op het Omgevingsloket opgeladen.

4. De twee betalingsbewijzen van de dossiervergoeding worden als Stuk 3 gevoegd. Een dossiervergoeding van 100 EUR per beroepende partij is volstort.

(Stuk 3)

II. DE BEVOEGDHEID EN HOEDANIGHEID OM BEROEP IN TE STELLEN

4. De provincie Noord-Brabant en de leidend ambtenaar van de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (hierna: "OMWB") zijn de beroepende partijen in deze administratieve beroepsprocedure. De eerste beroepende partij is de provincie Noord-Brabant. Dit is de publiekrechtelijke rechtspersoon, waaronder de Gedeputeerde Staten ressorteren. De tweede beroepende partij is de leidend ambtenaar van de OMWB.

5. Eerste beroepende partij is te beschouwen als "betrokken publiek" in de zin van artikel 53, 3° van het Omgevingsvergunningsdecreet, tweede beroepende partij is te beschouwen als "adviesverlenende instantie" in de zin artikel 53,2° van het Omgevingsvergunningsdecreet.

Hierover kan geen discussie bestaan.

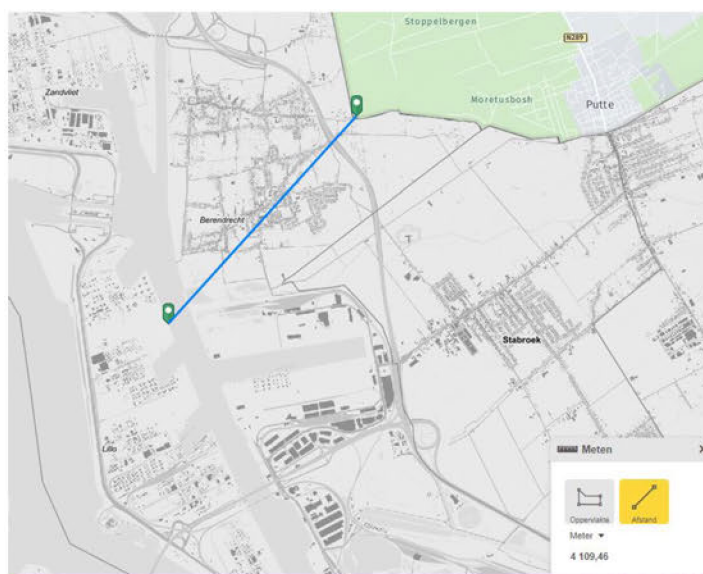
Zowel Uw regering als de Raad voor Vergunningsbetwistingen hebben het in kader van vorige beroeps- en vernietigingsprocedures jegens Vlaamse projecten¹ reeds erkend dat de provincie Noord-Brabant en de leidend ambtenaar van de OMWB op ontvankelijke wijze een administratief, dan wel annulatieberoep kunnen instellen.

6. Hieronder zullen beroepende partijen aantonen dat:

1) de aanvraag het beleid van de provincie Noord-Brabant doorkruist en ze daardoor beschouwd kan worden als “betrokken publiek” en;

2) de leidend ambtenaar van de OMWB als “adviesverlenende instantie” kan worden beschouwd omdat deze partij op vraag van het Departement Leefmilieu Dienst Milieuvergunningen van de provincie Antwerpen een negatief advies over de aanvraag heeft uitgebracht, met toepassing van artikel 27 van het Omgevingsvergunningbesluit.

7. De beoogde bouw en exploitatie waarop huidige bestreden beslissing betrekking heeft, ligt in de nabijheid van het Nederlandse Natura 2000-gebied “Brabantse Wal”. De aangevraagde ethaankraker met bijhorende infrastructuur ligt slechts op circa vier kilometer van de Nederlandse grens waar het betrokken Natura 2000-gebied begint. Onderstaande kaart verduidelijkt de afstand (nl. ca 4,1 km) tussen de locatie van de ethaankraker tot aan het begin van de “Brabantse Wal”:

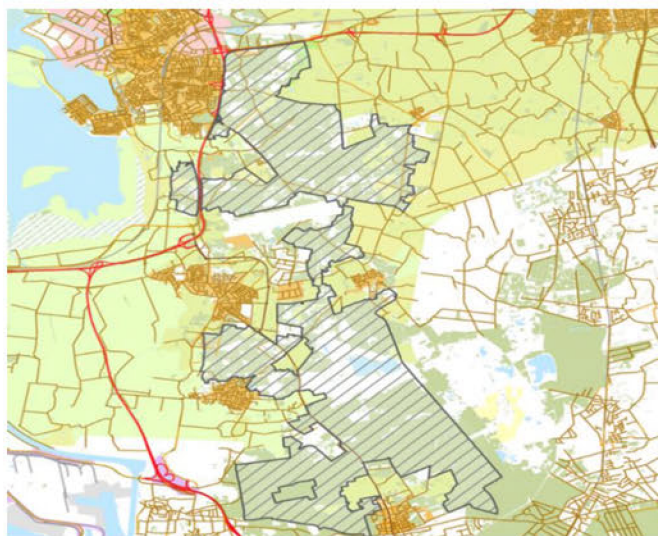

(Bron: Geopunt)

De “Brabantse Wal” strekt zich van daar uit richting het noorden langs Ossendrecht, Hoogerheide en Bergen op Zoom, op het grondgebied van de provincie Noord-Brabant.

¹Zie bv. arrest RvVb van 5 november 2019 (1718-RvVb-0775-A) (stuk 5) arrest RvVb van 11 augustus 2020 (1920-RvVb-0363-SA) (stuk 6), waarin de provincie Noord-Brabant en de leidend ambtenaar van de dienst OMWB optraden als verzoekende partijen en de bevoegdheid en hoedanigheid van deze partijen om op ontvankelijke wijze beroep in te stellen, werd bevestigd.

De “Brabantse Wal” is op onderstaande kaart aangeduid als het gearceerd gebied met links onderaan in de hoek van de kaart de Antwerpse Haven (grijs/wit) waar de ethaankraker gesitueerd zal zijn:

(Bron: Omgevingsloket)

In het Natura 2000-gebied “Brabantse Wal” zijn de volgende habitattypen gevoelig voor stikstofdepositie:

- H2310 Stufzandheiden met struikhei
- H2330 Zandverstuivingen
- H3130 Zwakgebufferde vennen
- H3160 Zure vennen
- H4010A Vochtige heiden
- H4030 Droge heide

Naast deze habitattypen zijn voor dit gebied ook instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten. Het gaat om de volgende soorten met een stikstofgevoelig leefgebied:

- H1166 Kamsalamander
- H1831 Drijvende waterweegbree
- A004 Dodaars
- A008 Georde fuut
- A072 Wespendif
- A224 Nachtzwaluw
- A236 Zwarte specht
- A246 Boomleeuwerik

Voor deze habitattypen – en soorten zijn herstel- en verbeterdoelstellingen gesteld, die worden besproken in de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” van 15 december 2017.

(Stuk 7)

8. In het kader van het onderzoek naar de grensoverschrijdende effecten van het aangevraagde project op het nabijgelegen Natura 2000-gebied “Brabantse Wal” heeft de Provincie Antwerpen de OMWB overeenkomstig artikel 27 Omgevingsvergunningsbesluit² verzocht om een advies uit te brengen.

Op 14 oktober 2021 bracht de leidend ambtenaar van de OMWB een ongunstig advies uit. In dit ongunstig advies worden de opmerkingen van beroepende partijen met betrekking tot de verwachte stikstofdepositie op o.a. het nabijgelegen Natura 2000 - gebied “Brabantse Wal” toegelicht.

(Stuk 4)

Uit het ongunstig advies van beroepende partijen blijkt dat de aanvraag een onaanvaardbaar negatief effect zal hebben op dit gebied waardoor de vergunningsaanvraag in huidige vorm moet worden geweigerd. Beroepende partijen baseren hun negatief advies op de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” van 15 december 2017, waarnaar in de passende beoordeling vervat in het project-MER van de vergunninghouder wordt gerefereerd.

(Stuk 7)

Aan de hand van wetenschappelijke documentatie tonen beroepende partijen op gedetailleerde en concrete wijze aan dat de aanvraag tot een onaanvaardbare toename van de stikstofdepositie op het reeds overbelaste Natura-2000 gebied kan leiden en dat daarom niet kan worden gesteund op de passende beoordeling zoals opgenomen in de project-MER. Overigens zullen de effecten niet alleen reiken tot de “Brabantse Wal”, maar ook tot andere stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden binnen de provincie Noord-Brabant. Ook de Zeeuwse Natura 2000 – gebieden zullen hierdoor worden geïmpacteerd.

De provincie Antwerpen heeft het ongunstige advies van de OMWB echter niet gevolgd en verleende alsnog de voorwaardelijke omgevingsvergunning.

9. De provincie Noord-Brabant en de leidend ambtenaar van de OMWB kunnen alle nuttige procedures voeren, nodig voor de uitoefening van hun bevoegdheid en/of beleid. Deze bevoegdheid wordt niet beperkt tot rechtsgedingen enkel voor Nederlandse rechts- of bestuurscolleges.

Beroepende partijen verwijzen naar de eerder ingestelde administratieve beroepen en annulatieberoepen jegens Vlaamse projecten, waar hun hoedanigheid en belang steeds werden aanvaard door Uw Regering en de Raad voor Vergunningsbetwistingen.³

10. Als “adviesverlenende instantie” en als “betrokken publiek” kunnen beroepende partijen op ontvankelijke wijze bij Uw Regering onderhavig beroep ter vrijwaring van het te beschermen Natura 2000-gebied “Brabantse Wal” indienen.

²Besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning.

³Zie bv. arrest RvVb van 5 november 2019 (1718-RvVb-0775-A) (stuk 5) arrest RvVb van 11 augustus 2020 (1920-RvVb-0363-SA) (stuk 6), waarin de provincie Noord-Brabant en de leidend ambtenaar van de dienst OMWB optraden als verzoekende partijen en de bevoegdheid en hoedanigheid van deze partijen om op ontvankelijke wijze beroep in te stellen werd bevestigd.

III. HET BELANG EN DE REDENEN VAN HET BEROEP

11. Beroepende partijen doen blijken van het rechtens vereiste belang om dit beroep in te dienen.

12. De bestreden beslissing vergunt een project dat stikstofuitstoot zal veroorzaken op het door beroepende partijen beschermde Natura 2000 – gebied “Brabantse Wal”: een betekenisvolle aantasting is niet uit te sluiten. Dit gegeven werd in huidige bestreden beslissing niet, of alleszins manifest onvoldoende in de beoordeling betrokken. Om die reden doen beroepende partijen blijken van het rechtens vereiste belang om dit beroep in te stellen. Beroepende partijen zijn door huidige beslissing gegriefd.

13. Huidige aanvraag omvat de bouw en exploitatie van een ethaankraker (ECR) met bijhorende ondersteunende infrastructuur. De maximale stikstofdepositie op de “Brabantse Wal” van de exploitatiefase bedraagt **7 - 10 mol /ha/jr** op het Vogelrichtlijngebied en **3 – 7 mol** op het Habitatrichtlijngebied. Een significante negatieve impact van de stikstofdepositie op dit overbelaste Natura 2000-gebied is hierbij zeer waarschijnlijk.

14. De bestreden beslissing raakt aan het belang van beroepende partijen, namelijk de vrijwaring, instandhouding en bescherming van de “Brabantse Wal” als Natura 2000-gebied⁴.

Via de Gedeputeerde Staten, nl. het bestuursorgaan van de publiekrechtelijke rechtspersoon provincie Noord-Brabant die echter geen aparte rechtspersoonlijkheid heeft, ziet de provincie Noord-Brabant erop toe dat instandhoudingsmaatregelen als bedoeld in (onder meer) artikel 6, eerste lid, van de Habitatrichtlijn worden getroffen die nodig zijn voor Natura 2000-gebieden die zich op haar grondgebied bevinden, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor de onderscheiden gebieden. Ook dragen de Gedeputeerde Staten er zorg voor dat in hun provincie passende maatregelen als bedoeld in artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn worden getroffen die nodig zijn voor Natura 2000-gebieden, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor de onderscheiden gebieden.⁵

De bestreden beslissing raakt dan ook het belang van de provincie Noord-Brabant, nu het project bijkomende stikstofdepositie veroorzaakt op het door haar beschermde Natura 2000-gebied waarin er zich habitattypes en soorten bevinden die zeer gevoelig zijn voor verzuring en vermessing. De provincie Noord-Brabant vreest dan ook dat de instandhoudingsdoelstellingen voor het betrokken Natura 2000-gebied in gevaar komen en mogelijke schade aan de natuur niet uit te sluiten valt.

In dit verband wijst de provincie Noord-Brabant erop dat het belangenvereiste niet overdreven restrictief of formalistisch mag worden ingevuld, nu dergelijke invulling onverenigbaar zou zijn met artikel 9.2 van het Aarhusverdrag.⁶

⁴ De Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant zijn het aangewezen bevoegd gezag wanneer het gaat om het bewaken en vrijwaren van de kwaliteit van Natura 2000-gebied “Brabantse Wal”.

⁵ Conform artikel 1.12 van de Nederlandse Wet natuurbescherming, zijnde de Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (“Wnb”).

⁶ GwH 30 september 2010, nr. 109/2010

Overigens is het belang van de provincie Noord-Brabant in gelijkaardige Vlaamse procedures reeds meermaals aanvaard door Uw Regering en de Raad voor Vergunningsbetwistingen.⁷

15. Conform Europees en Vlaams omgevingsrecht, heeft de leidend ambtenaar van de OMWB daarom beslist om deze procedure in te stellen. Het is aan deze dienst dat de provincie Antwerpen de adviesvraag heeft gesteld en het is deze dienst die (ongunstig) advies heeft uitgebracht. In dit onderbouwd ongunstig advies ingediend op 14 oktober 2021, delen beroepende partijen mee niet akkoord te kunnen gaan met het aangevraagde en de gemaakte passende beoordeling gelet op de aanzienlijke stikstofdepositie op het Natura 2000 gebied “Brabantse Wal”. Zij verwijzen hiervoor naar de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” van 15 december 2017.

(Stukken 4 en 7)

Uit dit ongunstig advies blijkt dat bij de aanvraag geen correcte passende beoordeling is gevoegd zoals verplicht door de Europese Vogel -en Habitatrichtlijn. Zowel het project-MER als de bestreden beslissing zijn daarom onvolkomen, foutief en dus onwettig. Hoewel beroepende partijen de vergunningverlenende overheid heeft gewezen op foute aannames en foute conclusies in het project-MER waardoor de werkelijke impact op het betrokken Natura 2000-gebied verkeerd werd beoordeeld, heeft de deputatie van de provincie Antwerpen alsnog de vergunning verleend. Uit onder meer het verslag van de POVC-zitting (stuk 1) blijkt duidelijk dat men het advies van de beroepende partijen van 14 oktober 2021 niet ernstig in overweging heeft genomen en zonder meer naast zich heeft neergelegd.

Nochtans had vergunningverlener tot het besluit moeten komen dat, omwille van de significante negatieve effecten op de “Brabantse Wal”, er geen vergunning kan worden afgeleverd. De Raad voor Vergunningsbetwistingen heeft in dit verband op heldere wijze bevestigd dat slechts een vergunning kan worden verleend op voorwaarde dat er in de passende beoordeling het onmiskenbaar wetenschappelijk bewijs wordt geleverd dat de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar komen ingevolge de toename aan stikstofdepositie.⁸

Zulke garantie ligt niet voor.

Beroepende partijen menen dat er thans geen passende beoordeling voorligt die kan overtuigen: slechts indien – en de bewijslast komt ook de aanvrager toe- komt vast te staan dat de aanvrager d.m.v. een passende beoordeling, gebeurlijk in de beroepsprocedure, kan garanderen dat diens project verenigbaar is met de bescherming en instandhouding van de het Natura 2000 – gebied “Brabantse Wal” zou mogelijk een vergunning kunnen worden verleend.

⁷ Zie bv. arrest RvVb van 5 november 2019 (1718-RvVb-0775-A) (stuk 5) arrest RvVb van 11 augustus 2020 (1920-RvVb-0363-SA) (stuk 6), waarin de provincie Noord-Brabant en de leidend ambtenaar van de dienst OMWB optraden als verzoekende partijen en de bevoegdheid en hoedanigheid van deze partijen om op ontvankelijke wijze beroep in te stellen werd bevestigd.

⁸ Zie o.a. RvVb 25 februari 2021, nr. A-2021-0697 (Het “Stikstofarrest”)

Dit is dan ook de uiteindelijke zorg van beroepende partijen: men verzet zich niet tegen het project an zich, maar beroepende partijen wensen wél dat te allen tijde geborgd wordt dat de voorgenomen ontwikkeling geen betekenisvolle effecten op de Zeeuwse en Noord-Brabantse Natura 2000 gebieden zal hebben. Beroepende partijen blijven binnen voornoemde voorwaarde bereid tot overleg, nl. vanuit de duidelijke achtergrond dat men de rechtsplicht heeft om Natura 2000- gebieden te beschermen.

16. Beroepende partijen betreuren dat de aanvrager er niet in slaagt om een afdoende passende beoordeling op te maken waaruit blijkt dat de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebied “Brabantse Wal” met zekerheid niet worden aangetast. De werkelijke impact op dit Natura 2000-gebied wordt ondanks het MER niet onderzocht. Beroepende partijen kunnen als behoeders van de “Brabantse Wal” dan ook niet anders dan onderhavig beroep instellen.

17. Conclusie: Als bevoegde instanties die moeten waken over het provinciaal belang beschikken beroepende partijen over het vereiste belang om op ontvankelijke wijze een beroep bij Uw Regering in te dienen. Het administratieve beroep is ontvankelijk.

B. FEITELIJKE EN PROCEDURELE VOORGAANDEN

I. FEITELIJKE EN PLANOLOGISCHE SITUERING VAN DE AANVRAAG

18. De aanvraag heeft betrekking op de ethaankraker (hierna: “ECR”) met bijhorende installaties en voorbereidende werken. Het project is gekend onder de naam “Project One” en ligt in de haven van Antwerpen gelegen tussen de Scheldelaan en het Kanaaldok. De ECR zal ethaan omzetten in ethyleen, een basisgrondstof in de chemische industrie voor de productie van hoogwaardige producten. Het project is grootschalig (opp. ca 90.3 ha) en beoogt 1.450.000 ton ethyleen te produceren, alsook enkele honderdduizenden tonnen bijproduct.

Onderstaande luchtfoto geeft de schaal van het project weer. Het projectgebied ligt binnen de zwarte randen:

(Bron: Aanvraagnota Omgevingsloket)

De aanvraag omvat zowel voorbereidende (grond/nivellerings-)werkzaamheden als stedenbouwkundige handelingen en exploitatie rubrieken.

19. Wat betreft het onderdeel van de aanvraag met betrekking tot de exploitatierubrieken kan men vaststellen dat het gaat om een nieuwe inrichting. Er is een aanlegfase voorzien vanaf augustus 2022 tot maart 2026, waarna de exploitatiefase zal volgen.

20. De aanvraag betreft een project van bijlage I en II van het MER-besluit (voor de van toepassing zijnde MER-categorieën zie hoofdstuk 1.3.1 van het project-MER). Om te voldoen aan de m.e.r.-plicht, heeft nv Arcadis Belgium een project-MER van 16 juli 2021 opgemaakt. (Stuk 8)

In het project-MER wordt een passende beoordeling opgenomen onder de hoofdstukken 11.2.4 en 11.10. De passende beoordeling wordt bij de aanvraag ook gevoegd als: "Document E6ter- passende beoordeling".

(Stuk 8)

Uit het project-MER van 16 juli 2021 zou volgens de aanvrager blijken dat gelet op de afstand tussen het project en de Nederlandse grens de effecten van alle disciplines op het Nederlandse grondgebied als verwaarloosbaar kunnen worden beschouwd. Hieronder zal blijken dat de passende beoordeling niet op voldoende wetenschappelijke zekerheid is gebaseerd waardoor deze stelling alleszins foutief en onbewezen is.

21. Het project ligt planologisch binnen de grenzen van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP) {Gewestplan nr. 14 Antwerpen, kaartblad 15/3}. Afbakening Zeehavengebied Antwerpen en meer bepaald binnen het gebied voor zeehaven en watergebonden bedrijven binnen de bestemmingscategorie 'Bedrijvigheid'.

II. DE PROCEDURELE VOORGAANDEN EN HET ONGUNSTIG ADVIES VAN BEROEPENDE PARTIJEN

22. Op 20 juli 2021 diende nv Ineos Olefins Belgium de aanvraag in. Op 18 augustus 2021 werd de aanvraag ontvankelijk en volledig verklaard.

23. Op 2 september 2021 werd overeenkomstig artikel 23 OVD het openbaar onderzoek georganiseerd. 426 schriftelijke bezwaarschriften, 1 petitielijst en 189 digitale bezwaarschriften werden ingediend. Ook over de gevreesde stikstofneerslag zowel op Vlaamse als op Nederlandse natuurgebieden (bv. op de "Brabantse Wal") werden bezwaren geformuleerd. Het bezwaar betreffende verzurende en/of vermestende deposities is als volgt samen te vatten:

(Stuk 1, p. 165)

- Ongeacht de de minimis 1% regel vervat in de ministeriële instructie, moet elk project individueel beoordeeld worden;
- Er wordt uitdrukkelijk voorbehoud gemaakt met betrekking tot de daadwerkelijke percentages aan bijkomende emissies: Als deze in werkelijkheid hoger zijn, zal de drempelwaarde van 1% op meerdere habitats overschreden worden;

- de “fractionele bijdrage” van Project One is veel problematischer dan voorgesteld omdat dit het behalen van doelstellingen voor luchtemissies nog verder dreigt onderuit te halen;
- Bij de evaluatie van de stikstofdepositie in natuurgebieden zijn de volgende beschermde Natura 2000 sites (te Zeeland) niet in rekening gebracht: Vogelkreek, Yerseke en Kapelse Moer;
- Er wordt thans geschuild achter de de minimis 1% regel terwijl deze niet van toepassing is in Nederland. Voorts is het verwijzen naar een afnemende belasting gekoppeld aan de uitvoering van herstelmaatregelen buiten Project One om, onaanvaardbaar aangezien het behalen van de kritische drempelwaarde in de “Brabantse Wal” nu reeds onhaalbaar wordt geacht, zelfs bij een totaal verbod op landbouw, verkeer, industrie en bewoning;
- Grote natuurgebieden in de omgeving worden aangetast door de bijkomende (NO_x) uitstoot van Project One: Galgenschoor, Opstalvallei, Kalmthoutse heide, “Brabantse Wal” zullen worden getroffen;

Het CBS van de stad Antwerpen beantwoordde volgend bezwaar o.a. als volgt en verleende derhalve een gunstig advies:

(Stuk 1, p. 166)

→ Antwoord CBS: Voor de meeste habitats zijn de maximale bijkomende deposities door de aanlegfase van het project minder dan of gelijk aan de ‘de minimis’ drempel van 1% van de KDW-waarde van het meest gevoelige habitat. Een oppervlakte van 2,8 hectare zuurminnend eikenbos, meer bepaald een kasteelpark in VEN-gebied, maar buiten Natura-2000 gebied, ondergaat een bijdrage van gemiddeld 1,33%. Deze uitzondering met een theoretische bijkomende bijdrage van gemiddeld 1,33% heeft volgens het MER een depositiewaarde van <0,3 kgN/ha/jaar en is daarom niet meetbaar, aantoonbaar of significant.

In functie van de ‘de minimis’-drempel uit de Ministeriële instructie (2 mei 2021) werd er een passende beoordeling uitgevoerd. De conclusie van deze passende beoordeling is dat het project niet zal leiden tot een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Habitat- en Vogelrichtlijngebied en dus het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen van de aangemelde en tot doel gestelde habitats en soorten die erin leven.

De uitstoot van NO_x wordt gereduceerd door een combinatie van geavanceerde branders (low-NO_x) met gespecialiseerde gaszuivering (SCR-DeNO_x technologie). Dit resulteert volgens het dossier in emissieconcentraties die gemiddeld 3 à 4 keer lager liggen dan de emissiegrenswaarden van het Vlaem en in een emissiebijdrage van slechts 167 ton NO_x/jaar.

De prognose uit het Luchtbeleidsplan 2030 voorziet een reductie van circa 50.000 ton per jaar aan NO_x-emissies tegen 2030. Vermits de verwachte emissiebijdrage van Project One slechts 167 ton NO_x/jaar bedraagt, is dit slechts een fractie van dit reductieperspectief (factor 300) naar 2030 toe. Bovendien houdt het Luchtbeleidsplan 2030 rekening met een economische groei van 1% voor de chemische sector, waarin de beperkte bijdrage van Project One zal inpassen. Het college adviseert om de milderende maatregelen die in het MER voorzien worden (‘projectgeïntegreerde maatregelen’) moeten uitgevoerd worden. Het opleggen van de voorgestelde

24. Verschillende adviesinstanties werden gevraagd advies uit te brengen. Gezien de mogelijke grensoverschrijdende hinder, werd op 18 augustus 2021 een kennisgeving van de aanvraag bezorgd aan de Nederlandse autoriteiten, nl. “de OMWB” en de “Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland”.

Gelet op de aanzienlijke stikstofdeposities op de respectievelijke Natura 2000-gebieden, brengen de leidend ambtenaar van de OMWB (hier tweede beroepende partij) en de RUD Zeeland een ongunstig advies uit op 14 oktober 2021 respectievelijk 28 oktober 2021. (Stukken 4 en 10)

De leidend ambtenaar van de OMWB adviseert om niet tot vergunningsverlening over te gaan, aangezien er voor een groot aantal habitattypen en leefgebieden sprake is van een voor stikstof overbelaste situatie in de “Brabantse Wal” en er in de passende beoordeling niet voldoende wetenschappelijke zekerheid voorligt om te besluiten dat de zogezegde “kleine” depositietoename geen betekenisvolle effecten zal genereren. Hoewel de depositie van “Project One” naar eigen zeggen “klein” is (quod non), houdt dit immers een stijging in van de huidige depositie die voor bepaalde habitattypen en soorten reeds de KDW overstijgt.

Uit de PAS gebiedsanalyse “Brabantse Wal” blijkt immers dat de huidige depositie de KDW van in het gebied aanwezige habitatype of die van stikstofgevoelige leefgebieden van vogelsoorten op een groot deel van de “Brabantse Wal” overschrijdt. Elke, zelfs minimale, toename en al zeker **een zeer aanzienlijke toename van 10mol/ha/jr** kan in die situatie wel degelijk een ontwrichtend effect hebben. Het ongunstige advies van 14 oktober 2021 luidt o.a. als volgt: (eigen omlijning)
(Stuk 4)

Biodiversiteit

Met de aanvraag en de passende beoordeling kan niet akkoord worden gegaan, gezien de aanzienlijke stikstofdepositie op het Natura2000 gebied "Brabantse Wal". De maximale stikstofdepositie op de "Brabantse Wal" van de exploitatiefase bedraagt 7- 10 mol /ha/jr op het Vogelrichtlijngebied en 3 – 7 mol op het Habitatrichtlijngebied. De passende beoordeling geeft aan dat de 'kleine' depositietoename tijdens de exploitatiefase op zich niet leidt tot meetbare of observeerbare veranderingen of aantastingen van de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden, en bijgevolg geen betekenisvolle effecten genereert en er bovendien sprake is van een dalende trend van de stikstofdepositie en voorliggend initiatief brengt daarin geen verandering.

Met deze onderbouwing kunnen wij niet instemmen. Er is sprake van een voor stikstof overbelaste situatie in de "Brabantse Wal" voor een groot aantal habitattypen en leefgebieden.

Uit de PAS-gebiedsanalyse "Brabantse Wal" waaraan in het MER ook wordt gerefereerd blijkt echter duidelijk dat de huidige depositie de KDW van in het gebied aanwezige habitattypen of die van stikstofgevoelige leefgebieden van vogelsoorten op een groot deel van de "Brabantse Wal" overschrijdt en dat dit ook in 2030 nog het geval is. De dalende trend in deposities die in de gebiedsanalyse verwacht werd leidt binnen die termijn niet tot deposities onder de KDW. Bovendien wordt in het MER ook aangegeven dat de ammoniak-deposities recent niet meer dalen.

Uit de PAS gebiedsanalyse blijkt dat de staat van instandhouding van de in tabel 11-45 in het MER genoemde habitattypen en soorten niet gunstig is. Zo heeft de zwarte specht een negatieve trend op de "Brabantse Wal" en een belangrijk knelpunt voor deze soort is de vergrassing van bossen onder invloed van N-depositie. L13 Droog bos op zandgronden vormt voor deze soort het stikstofgevoelige leefgebied. Ook voor habitattypen 4030 Droge heiden geldt dat de vergrassing als gevolg van N-depositie een knelpunt is. De oppervlakte van dit habitattypen is in het Natura 2000-gebied zo beperkt dat een uitbreiding en kwaliteitsverbetering noodzakelijk is. Dit habitattypen vormt ook het leefgebied van de Boomleeuwerik. Deze soort heeft weliswaar een flinke populatie op de "Brabantse Wal", maar of de doelstelling van 100 broedparen (die in het aanwijzingsbesluit is vastgelegd) gehaald wordt is onduidelijk.

Iedere extra N-depositie, die ook jaarlijks blijft optreden, draagt bij aan een permanente overschrijding van de KDW in dit gebied en is daarmee een barrière voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Of deze extra depositie daadwerkelijk meetbaar is in het veld en of deze al dan niet binnen de jaarlijkse schommelingen valt is verder niet relevant. Een toename van stikstofdepositie tot 10 mol/ha/jr kan in die situatie wel degelijk effect hebben en kan derhalve niet zo 'weggeschreven' worden. Uit de passende beoordeling in het MER blijkt niet met wetenschappelijke zekerheid dat deze toename aan stikstofdepositie de instandhoudingsdoelstellingen van de "Brabantse Wal" niet in gevaar brengt. Geadviseerd wordt om niet tot vergunningverlening over te gaan.

Mogelijk kan door het nemen van bronmaatregelen tot een reductie van stikstofemissies en -depositie gekomen worden.

25. Ook RUD Zeeland, het centrale milieuloket van Zeeland en de provincie Zeeland waarschuwden in opdracht van 13 Zeeuwse gemeentes, in een ongunstig advies van 4 oktober 2021 de provincie Antwerpen voor de mogelijke nadelige effecten van de exploitatie op de Europees beschermde gebieden die over de Nederlandse grens gelegen zijn. Zij wijst in het bijzonder op de overbelaste habitats in het Natura 2000 – gebieden "Oosterschelde" en "Westerschelde & Saefthinghe". Ook RUD Zeeland gaat derhalve niet akkoord met de bevindingen van het onderzoek in de project-MER. RUD Zeeland adviseert dat er minstens een verdere passende beoordeling is vereist, gelet op de verwachte aanzienlijke stikstofdeposities.

(Stuk 10 en Stuk 1, blz. 150):

e. Natuur

- De bijdrage aan de stikstofdepositie tijdens de exploitatiefase, vooral als gevolg van stikstofemissies, is wetenschappelijk gezien minimaal. Gesteld wordt dat geen meetbare, waarneembare of significante effecten worden gegenereerd in het habitat van de omliggende natuurgebieden.
- In Natura 2000-gebieden, zowel in Vlaanderen als in Nederland, leidt evenmin tot een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van deze Habitat- en vogelrichtlijngebieden. Deze laatste conclusie wordt door ons niet onderschreven. De stikstofdeposities afkomstig van emissies tijdens de aanleg- en exploitatiefase ter hoogte van de landsgrens is berekend de hoogst bijkomende N-depositie in de exploitatiefase bedraagt 0,02 kg N/ha/j ter hoogte van de Nederlandse Natura 2000-gebieden Brabantse Wal, Westerschelde en Saeftinghe en Oosterschelde. Het Natura 2000-gebied Oosterschelde en Westerschelde en Saeftinghe heeft overbelaste habitats (bijv. H1330A). De stikstofbijdrage zal dus alsnog passend moeten worden beoordeeld.

Uit de ongunstige adviezen van de Nederlandse autoriteiten blijkt dat de passende beoordeling uit het project-MER volstrekt ontoereikend is, aangezien niet met wetenschappelijke zekerheid kan worden bevestigd dat een toename van de stikstofdeposities de instandhoudingsdoelstellingen van o.a. de “Brabantse Wal” niet in gevaar brengen.

26. Enkele Vlaamse adviesinstanties, waaronder het Agentschap voor Natuur en Bos (hierna: “ANB”) zijn echter van oordeel dat de impact van de stikstofdeposities tijdens de aanleg – en exploitatiefase verwaarloosbaar is en geen betekenisvolle aantasting impliceert voor de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszones in Vlaanderen. Zij baseert zich hiervoor op de effectbeoordeling uit het project-MER.

(Stuk 1, p. 145 t.e.m. 146)

Het ANB doet overeenkomstig haar bevoegdheid echter enkel uitspraak over de effecten op het Vlaamse grondgebied. Zij gaat hierbij echter – verkeerdelijk – vanuit dat aangezien de inrichting geen betekenisvolle impact veroorzaakt op Vlaams grondgebied, dit ook niet het geval kan zijn voor habitats op Nederlands grondgebied.

Het mag nochtans duidelijk zijn dat voor een integrale beoordeling van de impact in het kader van de Europese bescherming, een beoordeling niet uitsluitend kan gesteund worden op de uitgebrachte adviezen van de Vlaamse instanties, indien er objectieve gegevens worden aangereikt door beroepende partijen met betrekking tot de impact op het Nederlandse grondgebied.

27. Ook het Team Mer, de Stad Antwerpen en de GOP zijn – onterecht - van oordeel dat de impact van de stikstofdeposities geen betekenisvolle aantasting impliceren van de natuurlijke kenmerken van de verschillende Natura 2000 – gebieden. Op 3 november 2021 keurde het Team Mer het project- MER goed middels haar goedkeuringsverslag.

28. Op 9 november 2021 leverde de aanvrager als reactie op de uitgebrachte adviezen twee aanvullende nota's aan, waarin zij naar eigen zeggen “repliceerde” op de vragen die tijdens de adviesronde zijn gesteld, respectievelijk de adviezen en de voorgestelde voorwaarden daarin.

(Stuk 9)

In deze nota's houdt de aanvrager ten onrechte voor dat de adviezen van de Nederlandse autoriteiten "niet wetenschappelijk zijn onderbouwd". De aanvrager beperkt zich louter tot de stelling dat "Project One" streeft naar de laagst mogelijk NOx-emissie via toepassing van de Selectieve Katalytische Reductie (SCR) technologie en dat een wetenschappelijk onderbouwde passende beoordeling in het project-MER is uitgevoerd. Zij verwijst hiervoor naar hoofdstukken 11.2.4 en 11.10 van het project-MER en de voorwaardelijk positieve adviezen van de Vlaamse adviesinstanties.

Uit deze nota blijkt nochtans dat de aanvrager geen nieuw cijfermateriaal aanlevert en als antwoord op de ongunstige adviezen van de Nederlandse autoriteiten louter verwijst naar het project-MER, waarvan beroepende partijen (en RUD Zeeland) precies hebben aangegeven dat deze niet met voldoende wetenschappelijke zekerheid is onderbouwd. Van een inhoudelijke repliek is aldus geen sprake. De aanvrager licht niet toe waarom het aangevraagde geen betekenisvolle effecten zou genereren voor de speciale beschermingsgebieden, i.h.b. voor de "Brabantse Wal".

29. Op 16 november 2021 bracht de Provinciale Omgevingsvergunningscommissie ("POVC") desondanks een voorwaardelijk gunstig advies uit.

Tijdens de hoorzitting werd uitdrukkelijk gewezen op het gebrek aan eensgezindheid tussen de Vlaamse en de Nederlandse adviesinstanties met betrekking tot de impact van de stikstofdepositie op de nabijgelegen Natura 2000 - gebieden. Tijdens de hoorzitting vroeg de voorzitter van de POVC om de belangrijkste elementen uit de aanvullende nota's van 9 november 2021 toe te lichten, in het bijzonder het antwoord op de adviezen van de Nederlandse autoriteiten.

(Stuk 1, p.152)

Hierop repliceerden de deskundigen van de aanvrager als volgt:

(Stuk 1, p.153):

- De heer Van Daele geeft meer informatie over het biodiversiteitsaspect:
 - In het MER is een evaluatie gebeurd van de N-depositie op het Habitatrictlijngebied de Brabantse Wal. De deposities werden berekend en vergeleken met de vegetatie die in het Habitatrictlijngebied voorkomt. De deposities zijn overal < 1% van de kritische depositiewaarde (KDW). Er werd geconcludeerd dat het project geen merkbare effecten zal hebben. Het betreffende gebied heeft reeds een hoge stikstoflast. De (zeer beperkte) bijkomende depositie zal de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied niet in het gedrang brengen.
 - De reacties van de Nederlandse autoriteiten zijn weinig onderbouwd. Er wordt niet beargumenteerd waarom er niet akkoord kan worden gegaan met het project. Voor de beoordeling van het natuuraspect wordt verwezen naar het advies van het ANB. De Nederlandse autoriteiten geven te weinig argumenten om het advies van het ANB onderuit te halen.
- Meester Servais vermeldt bijkomend het volgende:
 - Project One speelt een voortrekkersrol door gebruik te maken van alle BBT's die op dit moment technologisch haalbaar zijn.
 - Naar aanleiding van het stikstofarrest en de ministriële instructie werd door de MER-deskundige wetenschappelijk onderzoek gedaan om te kunnen aantonen dat er geen meetbare effecten zijn op het Habitatrictlijngebied. Ineos wil kunnen aantonen dat in het MER en in de aanvraag voldoende aandacht werd besteed aan een wetenschappelijke onderbouwing.
- De heer Walworth benadrukt dat Ineos zich sterk heeft ingezet om de N-uitstoot zo laag mogelijk te houden. Er wordt reeds 2 x BAT toegepast op de grote branders.
- Meester Servais vermeldt dat de Nederlandse autoriteiten ook nog twee andere opmerkingen hebben. Deze punten worden uitvoerig besproken in de replieknota.

In navolging hiervan, sloot de POVC zich niet aan bij de ongunstige adviezen van de Nederlandse autoriteiten. Zij “weerlegde” het ongunstig advies van beroepende partijen door louter te wijzen op het huidige toetsingskader:

(Stuk 1, p. 184)

- De POVC sluit zich niet aan bij de ongunstige reacties van de Gedeputeerde Staten van Zeeland en de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant, gelet op het volgende:
 - Voor wat betreft de lozing van afvalwater en de lucht-/geuremissies wordt verwezen naar de beoordeling in de gunstige adviezen van de VMM en de AGOP-M. De POVC verwijst ter zake ook naar de toelichting van de aanvrager in de aanvullende nota d.d. 9 november 2021.
 - Voor wat betreft de stikstofdeposities stelt de POVC dat de aanvraag voldoet aan het huidige toetsingskader. Dit blijkt ook uit de overige adviezen. Ook in het goedgekeurd project-MER werd het project afgetoetst aan het wettelijke kader. De POVC verwijst ter zake ook naar de toelichting van de aanvrager in de aanvullende nota d.d. 9 november 2021 (zoals ook besproken ter zitting, zie punt 1. Horen van de partijen).

30. Op 16 december 2021 verleende de deputatie van de provincie Antwerpen de omgevingsvergunning voor de ECR. Uit het overwegend gedeelte blijkt dat de deputatie bij het nemen van de bestreden beslissing het advies van de POVC integraal volgt en het ongunstig advies van beroepende partijen zonder afdoende motivering naast zich neerlegt. De verleende omgevingsvergunning is onbepaald in tijd:

(Stuk 1, p. 212)

11. Beoordeling

Voor de toetsing van de aanvraag aan de beoordelingsgronden van de VCRO, de doelstellingen van titel V van het DABM, de beschermingsmaatregelen van het Onroerenderfgoeddecreet, de beoordelingsgronden en doelstellingen van het decreet betreffende het IHB, de maatregelen van het Natuurdecreet en de doelstellingen en beginselen van het decreet betreffende het integraal waterbeleid, wordt verwezen naar de beoordeling in het advies van de POVC.

De beoordeling zoals opgenomen in het advies van de POVC wordt bijgetreden.

31. Dit is de bestreden beslissing.

C. TEN GRONDE: GRIEF TEGEN BESTREDEN BESLISSING

32. Dit beroepschrift bestaat uit één grief die betrekking heeft op de bescherming van het Natura 2000-gebied “Brabantse Wal”. De essentie ervan is dat in de bestreden beslissing niet voldoende wordt aangetoond dat er geen risico is op betekenisvolle aantasting van dit nabijgelegen Natura 2000 – gebied. De bestreden beslissing is in strijd met artikel 6, derde lid van de Habitatrichtlijn⁹ juncto artikel 36ter, § 3 – 4 van het Natuurdecreet¹⁰, dit in samenhang met de materiële motiveringsplicht en het zorgvuldigheidsbeginsel als algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Deze grief betreft een fundamentele legaliteitsbelemmering dewelke het onmogelijk maakt om een positieve wettige vergunningsbeslissing af te leveren.

33. Een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van het reeds stikstofoverbelaste gebied “Brabantse Wal” kan niet worden uitgesloten. Volgens de rechtspraak van o.a. de Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak¹¹ kan elke toename, hoe klein ook, van stikstofdepositie op overbelaste stikstofgevoelige natuurwaarden in een Natura 2000- gebied nochtans significante gevolgen hebben. Voor het project is geen correcte noch afdoende passende beoordeling uitgevoerd en dit niettegenstaande het ongunstige advies van 14 oktober 2021 van beroepende partijen. De enige grief wordt onderverdeeld als volgt:

- 1) Uit de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017 blijkt dat de huidige depositie de kritische depositiewaarde (KDW) van het in het gebied aanwezige habitatype of die van stikstofgevoelige leefgebieden van vogelsoorten op een groot deel van “Brabantse Wal” overschrijdt. Dit zal ook in 2030 nog het geval zijn. De dalende trend in stikstofdeposities zal binnen die termijn niet tot deposities onder de KDW leiden. Hierbij draagt elke bijkomende stikstofdepositie, die overigens ook jaarlijks blijft optreden, bij aan een permanente overschrijding van de KDW in dit gebied, hetgeen een barrière vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. (**Eerste onderdeel**);
- 2) De passende beoordeling houdt geen afdoende rekening met de grensoverschrijdende negatieve effecten op het Natura 2000 - gebied de “Brabantse Wal”. Noch de passende beoordeling in het project-MER, noch de verleende adviezen van de Vlaamse adviesinstanties, noch de aanvullende nota van de aanvrager van 9 november, noch de bestreden beslissing zelf gaan gedegen in op de grensoverschrijdende hinder ingevolge de verwachte stikstofdepositie. De bestreden beslissing houdt geen rekening met het ongunstig advies van 14 oktober 2021 van beroepende partijen dat de grensoverschrijdende, overigens negatieve, effecten in kaart brengt.

⁹ Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992 van de Raad inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (hierna: “Habitatrichtlijn”)

¹⁰ Het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (hierna: “Natuurdecreet”)

¹¹ RvS, nr. 236.837, 20 december 2016, Orléans, e.a.

Het ANB, de POVC en tenslotte de vergunningverlener houden onterecht enkel rekening met de effecten op Vlaams grondgebied en nemen de grensoverschrijdende effecten op het Nederlandse grondgebied, i.h.b. op het Natura 2000-gebied “Brabantse Wal”, niet in overweging. Bovendien is de bestreden beslissing gebaseerd op de de minimis-drempelwaarde van 1% van de bijdrage van de KDW van het gevoeligste habitattatype zoals opgenomen in de Ministeriële stikstofinstructie van 2 mei 2021¹². Nochtans is - ongeacht deze drempelwaarde- een beoordeling *in concreto* vereist. (**Tweede onderdeel**).

- 3) De gevoegde passende beoordeling is niet correct, daar zij zonder wetenschappelijke zekerheid in dit verband besluit dat het aangevraagde project geen betekenisvolle effecten genereert. Beroepende partijen hebben op grond van wetenschappelijk overtuigende stukken de vergunningverlener erop gewezen dat het vergunningsproject een aanzienlijke en derhalve onaanvaardbare impact op het Natura-2000 gebied “Brabantse Wal” zal veroorzaken en de instandhoudingsdoelstellingen van de “Brabantse Wal” in het gedrang zal brengen, minstens maakt de passende beoordeling in het project-MER het tegendeel niet aannemelijk. In het project-MER wordt niet afdoende onderzocht, noch met wetenschappelijke zekerheid aangetoond dat er als gevolg van de aangevraagde exploitatie geen effect zal zijn op het beschermde Natura 2000-gebied. (**Derde onderdeel**);

34. Hieronder zal aan de hand van deze drie onderdelen worden aangetoond dat de passende beoordeling in het project-MER van 16 juli 2021 onafdoende is, waardoor de bestreden beslissing alleszins onwettig is. Zonder gedegen passende beoordeling is vergunningsverlening immers onmogelijk.

I. VOORAFGAAND: WETTELIJK KADER – TUSSENTIJD TOETSINGSKADER

1.1 Wettelijk kader

35. Artikel 6, derde lid van de Habitatrictlijn¹³ bepaalt dat een passende beoordeling moet worden opgemaakt voor een project, indien dit project significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, zoals een habitatrictlijngebied. Artikel 6.3 Habitatrictlijn luidt als volgt: (eigen onderlijning)

“Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo een gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.”

¹²Ministeriële instructie betreffende de beoordeling van de stikstofuitstoot van vergunningsaanvragen betreffende projecten of activiteiten met mogelijke betekenisvolle effecten op de habitatrictlijngebieden van 2 mei 2021.

¹³ Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

Gelet op de conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het bepaalde in lid 4, geven de bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor dat plan of project nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten en nadat zij in voorkomend geval inspraakmogelijkheden hebben geboden."

Slechts indien met wetenschappelijke zekerheid wordt aangetoond dat er geen sprake is van een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken Natura 2000-gebied kan een gebeurlijke vergunning worden verleend.¹⁴

36. Het beschermingsregime van artikel 6 van de Habitatrictlijn strekt zich bovendien niet alleen uit tot potentieel schadelijke factoren binnen een Natura 2000-gebied maar ook buiten het Natura 2000-gebied. Dit laatste wordt ook wel aangeduid als de externe werking van Natura 2000. De essentie is dat zowel het Vlaamse als het Nederlandse recht dezelfde doelstellingen hebben, omdat deze de implementatie vormen van de Europese Habitatrictlijn.

37. Artikel 6.3 van de Habitatrictlijn is in Vlaanderen omgezet door artikel 36ter van het Natuurdecreet.¹⁵ Artikel 36ter § 3 van het Natuurdecreet verplicht de initiatiefnemer van een project, zijnde de vergunningsaanvrager, om een passende beoordeling op te maken, indien niet uitgesloten kan worden dat de realisatie van zijn vergunning tot een betekenisvolle aantasting zou kunnen leiden van een speciale beschermingszone. Artikel 16ter, §3, eerste lid Natuurdecreet luidt als volgt (eigen onderlijning):

"Een vergunningsplichtige activiteit die, of een plan of programma dat, afzonderlijk of in combinatie met één of meerdere bestaande of voorgestelde activiteiten, plannen of programma's, een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone kan veroorzaken, zonder dat die vergunningsplichtige activiteit of dat plan of programma direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een gebied in de speciale beschermingszone in kwestie dient onderworpen te worden aan een passende beoordeling wat betreft de betekenisvolle effecten voor de speciale beschermingszone."

Hieruit volgt dat dat wanneer het risico op een betekenisvolle aantasting niet bij voorbaat kan worden uitgesloten, een passende beoordeling moet worden opgemaakt.¹⁶

¹⁴ Het Europese Hof van Justitie waakt streng over de toepassing van deze bepaling. In het arrest C-127/02 van 7 september 2004 ("Kokkelvisserij-arrest") onderstreept het Hof dat in een passende beoordeling op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake, alle aspecten van het plan of project of in combinatie met andere plannen of projecten, moeten worden geïnventariseerd die de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebied kunnen impacteren. Dit betekent dat alle mogelijke effecten van de vergunde activiteit in een passende beoordeling moeten worden bekeken, ten einde te kunnen beoordelen of verzekerd kan worden dat de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebied niet worden aangetast door die activiteit.

¹⁵ Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu.

¹⁶ Zie ook: RvVb 3 maart 2020, nr. RvVb-A-1920-0604

38. De Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak, onderstreept in diens vaste rechtspraak dat de opmaak van een passende beoordeling de zaak is van de vergunningsaanvrager.¹⁷ Bovendien is het niet voldoende dat “een” passende beoordeling wordt opgemaakt. Het betreft geen loutere vormvereiste:¹⁸ het is vereist dat deze kwalitatief én correct is en met andere woorden betrekking heeft op alle speciale beschermingszones die relevant zijn en mogelijk beïnvloed worden. Voor zulke gebieden moet aan de hand van een specifiek inhoudelijk en wetenschappelijk onderbouwd ecologisch onderzoek met zekerheid aangetoond worden dat er geen betekenisvolle effecten kunnen optreden.¹⁹ Zonder zulke beoordeling, is het onmogelijk om een positieve vergunningsbeslissing te nemen.

Het is voor de verplichtingen inzake de passende beoordeling volstrekt irrelevant of het aangevraagde project en een speciale beschermingszone al dan niet binnen dezelfde landsgrenzen gesitueerd zijn. Ook de mogelijke impact op een speciale beschermingszone over de grens moet worden onderzocht. Zowel de Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak als de Raad voor Vergunningsbetwistingen bevestigen dit.²⁰

Daarnaast heeft de Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak bevestigd dat wanneer de habitattypen en soorten in de betrokken SBZ's zich niet in een goede staat van instandhouding bevinden, elke ingreep, hoe gering ook, die een achteruitgang van de huidige toestand betekent, betekenisvol is.²¹

Dit impliceert volgens de vigerende rechtsleer²² dat wanneer een SBZ reeds overbelast is gelet op de overschrijding van de KDW, elke bijkomende stikstofdepositie waardoor de natuurwaarden achteruitgaan, een betekenisvolle aantasting veroorzaakt. Indien men in dergelijk geval alsnog een project wil vergunnen, zal de aanvrager op basis van wetenschappelijke gegevens moeten kunnen aantonen dat het gaat om zo'n beperkte uitstoot dat geen causaal verband mogelijk is tussen het project en de mogelijke verslechtering. Bovendien moet er bij dergelijke beperkte deposities ook nog steeds rekening worden gehouden met de cumulatieve milieudruk.²³

39. De Raad voor Vergunningsbetwistingen heeft bovenstaande principes helder bevestigd in het vernietigingsarrest van 5 november 2019. De Raad vat de draagwijdte en noodzaak van een passende beoordeling zoals bedoeld in artikel 36ter Natuurdecreet als volgt samen: (eigen nadruk)
(Stuk 5)

¹⁷ RvS, nr. 210.070 van 23 december 2010, Koolen

¹⁸ RvS, nr. 230.935 van 23 april 2015, Beveren

¹⁹ RvS, nr. 252.314 van 3 december 2021, VZW Natuurpunt

²⁰ RvS, nr. 239.291 van 5 oktober 2017, Provincie Noord-Brabant; arrest RvVb van 5 november 2019 (1718-RvVb-0775-A) (stuk 5)

²¹ RvS, nr. 236.837, 20 december 2016, Orléans, e.a.

²² Zie Strubbe M., “Stikstof en vergunningverlening in het Vlaamse Gewest: aandachtspunten uit de rechtspraak”, in: *TOO 2021*, nr. 2 april -mei – juni 2021, p. 145-146

²³ Zie Strubbe M., “Stikstof en vergunningverlening in het Vlaamse Gewest: aandachtspunten uit de rechtspraak”, in: *TOO 2021*, nr. 2 april -mei – juni 2021, p. 145-146

Deze plicht geldt aldus niet enkel voor percelen die gelegen zijn in een speciale beschermingszone maar voor alle activiteiten en handelingen die een betekenisvolle negatieve impact kunnen hebben op een nabij gelegen speciale beschermingszone.

3.2.

Wanneer moet worden onderzocht of een project een betekenisvolle aantasting kan veroorzaken, volstaat het, volgens het Hof van Justitie van de Europese Unie, dat de "waarschijnlijkheid of het risico bestaat dat dit plan (...) significante gevolgen heeft voor het gebied". In het bijzonder bestaat dit risico "wanneer op grond van objectieve gegevens niet kan worden uitgesloten dat het plan of project significante gevolgen heeft voor het gebied" (HvJ 7 september 2004, C-127/02; HvJ 7 november 2018, gevoede zaken C-293/17 en C-294/17, randnr. 109).

Er moet aldus op grond van objectieve gegevens absoluut kunnen worden uitgesloten dat het project significante gevolgen heeft voor het gebied, opdat men *a priori* kan voorbijgaan aan de opmaak van een passende beoordeling, welke in zichzelf enkel nog maar een onderzoek veronderstelt naar de eventuele significante effecten als opmaat voor de te nemen vergunningsbeslissing. Besluitend kan gesteld worden dat de verwerende partij alleen kan voorbijgaan aan de opmaak van een passende beoordeling, wanneer er objectieve gegevens zijn die uitsluiten dat het project significante, minstens betekenisvolle gevolgen heeft voor de beschermingsgebieden in de nabijheid.

3.3.

Bovendien volgt uit het zorgvuldigheidsbeginsel dat een vergunningverlenend bestuursorgaan, zoals de verwerende partij, haar verplichtingen voortspuitende uit de haar opgelegde natuurplecht op een zorgvuldige wijze moet voorbereiden en dus dient te steunen op werkelijk bestaande en concrete feiten die met de vereiste zorgvuldigheid werden vastgesteld. Uit de

In voormeld vernietigingsarrest van 5 november 2019 stelt de Raad voor Vergunningsbetwistingen dat een vergunningverlenende instantie alleen kan voorbijgaan aan de opmaak van een passende beoordeling mits, op grond van objectieve gegevens, de significante gevolgen van het project voor het natuurgebied absoluut kunnen worden uitgesloten. Indien er ook maar enige twijfel bestaat, moet een gedegen passende beoordeling bij de aanvraag toegevoegd worden. Die passende beoordeling moet logischerwijze worden opgemaakt op grond van de correcte, meest relevante wetenschappelijke gegevens.

40. De regelgeving en bijhorende rechtspraak zijn duidelijk: Elke significante impact op de belangrijkste natuurgebieden, zijnde de speciale beschermingszones, moet worden uitgesloten en hierover moet zekerheid bestaan.

1.2 De ministeriële instructie: tussentijds toetsingskader

41. Voor het passend beoordelen van de milieueffecten van stikstofuitstoot op speciale beschermingszones aangewezen in toepassing van de Habitatrictlijn (92/43/EEG), werd de voorbije jaren gebruik gemaakt van voorlopige significantiekaders in de context van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), zoals opgenomen in de Omzendbrief OMG/2017/01 van 6 september 2017. Op algemene wijze (aan de hand van de Impactscoretool) werd bepaald welke hoeveelheid stikstofuitstoot geen significant effect zou hebben op Habitatrictlijngebieden of SBZ's.

42. Ingevolge het zogenaamde "stikstofarrest" van de Raad voor Vergunningsbetwistingen van 25 februari 2021 met nummer RvVb-A_2021-0697 kan een groot deel van de Omzendbrief/OMG/2017/01 van 6 september 2017 niet verder worden toegepast.

Het stikstofarrest maakt duidelijk dat de drempelwaarden in het voorlopige PAS-significantiekader, zoals opgenomen in de Omzendbrief OMG/2017/01, niet verder kunnen worden toegepast. De Raad oordeelde dat een loutere verwijzing naar het voorlopige PAS-significantiekader en de daarin opgenomen drempelwaarden, waarbij een bijdrage van de door het project veroorzaakte depositie aan de kritische depositiewaarde of KDW van minder dan 5%, voor zowel de depositie van NH₃ en NO_x, wordt aanzien als niet significant, niet volstaat. Een gedegen en zorgvuldig onderzoek naar de invloed van een project *geval per geval* op de natuurwaarden van de SBZ is steeds vereist.

43. Als gevolg van dit stikstofarrest van 25 februari 2021 is de verdere toepassing van voorlopige significantiekaders, vervat de Omzendbrief/OMG/2017/01 van 6 september 2017 niet meer aangewezen. In afwachting van de opmaak en goedkeuring van een definitieve stikstofaanpak werd op 2 mei 2021 een ministeriële instructie (KZD-13620) uitgevaardigd inzake de beoordeling van de stikstofuitstoot van vergunningsaanvragen betreffende projecten of activiteiten met mogelijk betekenisvolle effecten op habitatrictlijngebieden.

Deze ministeriële instructie biedt de adviserende overheden een reeks richtlijnen die kunnen worden aangewend bij de voorbereiding van vergunningsbeslissingen en adviezen. De richtsnoeren voor het toepassen van de ministeriële instructie zijn sinds 10 mei 2021 consulteerbaar op de website van Natura2000. In de ministeriële instructie worden nieuwe, strengere minimumdrempels voorzien voor het uitvoeren van de voortoets. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen NO_x (stikstofoxiden, voornamelijk afkomstig van transport en industrie) en NH₃ (ammoniak, voornamelijk afkomstig van veeteelt).

Voor NO_x voorziet de ministeriële instructie in een nieuwe minimumdrempel van één procent van de kritische depositiewaarde (in plaats van de eerdere vijf procent), met een maximale absolute bijdrage van 0,3 N ha⁻¹j⁻¹. Onder deze drempel is er volgens de ministeriële instructie geen sprake van een causaal verband, nu de concrete effecten van dergelijke kleine deposities niet waarneembaar zijn.

Ondanks deze drempelwaarde, geeft de ministeriële instructie aan dat een beoordeling nog steeds in concreto moet worden beoordeeld. Bovendien moet bij het onderzoek naar het mogelijk risico op betekenisvolle aantasting nog steeds rekening worden gehouden met de cumulatieve effecten:²⁴

Daarbij moet wel de kanttekening worden gemaakt dat in het kader van de voortoets het risico dient te worden bekeken "afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten". Immers, er moet vermeden worden dat vele kleine projecten samen één grote impact hebben.

²⁴ Ministeriële instructie, p. 14/20

44. Ondanks de verstrenging van de drempelwaarden, is het thans onzeker of de ministeriële instructie wel voldoende tegemoetkomt aan de overwegingen in het stikstofarrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen en aldus in lijn is met artikel 6 van de Habitatrichtlijn en artikel 36ter Natuurdecreet. In de rechtsleer²⁵ worden er alvast belangrijke vraagtekens geplaatst bij de automatische toepassing van de kwantitatieve drempelwaarden vervat in de ministeriële instructie. Zo kan men zich de vraag stellen of deze drempels in de ministeriële instructie wel afdoende wetenschappelijk zijn onderbouwd:²⁶ (eigen nadruk)

Het is nog maar de vraag of deze instructie een oplossing biedt voor de voorliggende problematiek en het nieuwe toetsingskader de rechterlijke toetsing zal doorstaan. Hoewel de instructie uitgaat van strenge drempelwaarden voor NO_x, een – *de facto* – nuldepositie voor NH₃ en een grondige onderbouwing bevat, rijst de vraag of zij wel steunt op een voldoende objectieve, wetenschappelijke ondersteuning en elke kans op een betekenisvolle aantasting kan uitsluiten.

Gelet op deze fundamentele bedenkingen en in afwachting van een definitieve regeling, nl. een nieuwe programmatische aanpak, lijkt het volgens STRUBBE alvast aangewezen om de concrete impact van elk individueel project op een betrokken SBZ nog steeds passend te beoordelen:²⁷ (eigen nadruk)

In afwachting van een echte programmatische aanpak inzake stikstof is het voor de vergunningsaanvrager zaak om steeds *in concreto* de gevolgen van zijn project te beoordelen in het licht van de geldende IHD's van de betrokken gebieden. De vraag of een project daarbij de toets aan artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn resp. artikel 36ter, §§ 3 en 4 van het Decreet Natuurbehoud kan doorstaan, hangt samen met het precieze voorwerp van de aanvraag, de ligging ten opzichte van SBZ's, de instandhoudingsdoelstellingen die voor de betrokken gebieden zijn bepaald en de staat van instandhouding van het gebied, die (mede) bepaald wordt door de bestaande milieudruk.

²⁵ Vooreerst kan men zich de vraag stellen of ook de verschillende benadering voor industrie en landbouw wel wettig is.

²⁶ Strubbe M., "Stikstof en vergunningverlening in het Vlaamse Gewest: aandachtspunten uit de rechtspraak", in: *TOO 2021*, nr. 2 april -mei – juni 2021, p. 147

²⁷ Strubbe M., "Stikstof en vergunningverlening in het Vlaamse Gewest: aandachtspunten uit de rechtspraak", in: *TOO 2021*, nr. 2 april -mei – juni 2021, p. 153

Dit geldt des te meer wanneer het project in kwestie gepaard gaat met bijkomende stikstofdeposities én de stikstofsituatie in de betrokken natuurgebieden al zeer ongunstig is. In dergelijk geval kan niet zomaar routineus worden gesteund op de drempelwaarde van 1%, nu dergelijke aanpak in strijd zou zijn met de vigerende regelgeving en rechtspraak.

45. Hieronder zal worden aangetoond dat dergelijk individuele passende beoordeling waarin de grensoverschrijdende hinder op concrete, namelijk aan de hand van de specifieke kenmerken/effecten van het project en de specifieke milieukenmerken en – omstandigheden van de SBZ wordt onderzocht, in dit dossier niet voorligt.

II. EERSTE EN ENIGE GRIEF: GEEN AFDOENDE PASSENDE BEOORDELING MAAKT VERGUNNINGVERLENING ONMOGELIJK

1.3 De KDW wordt nu reeds overschreden: ongunstige staat van instandhouding (“Eerste onderdeel”)

46. In dit eerste onderdeel tonen beroepende partijen aan dat uit de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017 en de Rapportage “toestand van de natuur in Brabant 2021” blijkt dat de huidige depositie de kritische depositiewaarde (KDW) van het in het gebied aanwezige habitattype of die van stikstofgevoelige leefgebieden van vogelsoorten op een groot deel van “Brabantse Wal” overschrijdt.
(Stuk 7 en 12)

Dit zal ook in 2030 nog het geval zijn. De dalende trend in stikstofdeposities zal binnen die termijn niet tot deposities onder de KDW leiden. Hierbij draagt elke bijkomende stikstofdepositie, die overigens ook jaarlijks blijft optreden, bij aan een permanente overschrijding van de KDW in dit gebied, hetgeen een barrière vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Het hanteren van de de minimis-drempelwaarde van 1% van de bijdrage van de KDW van het gevoeligste habitattype zoals opgenomen in de Ministeriële stikstofinstructie van 2 mei 2021²⁸, doet geen afbreuk aan het gegeven dat in dit geval een beoordeling *in concreto* vereist is.

47. In de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017 worden de habitattypes en soorten opgesomd gelegen in het Natura 2000-gebied “Brabantse Wal” die gevoelig zijn voor stikstofdepositie.
(Stuk 7)

Het gaat om de volgende habitattypes:

- H2310 Stuifzandheiden met struikhei
- H2330 Zandverstuivingen
- H3130 Zwakgebufferde vennen

²⁸ Ministeriële instructie betreffende de beoordeling van de stikstofuitstoot van vergunningsaanvragen betreffende projecten of activiteiten met mogelijke betekenisvolle effecten op de habitatrictlijngebieden van 2 mei 2021.

- H3160 Zure vennen
- H4010A Vochtige heiden
- H4030 Droge heide

Naast deze habitattypen zijn voor dit gebied ook instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten. Het gaat om de volgende soorten met een stikstofgevoelig leefgebied:

- H1166 Kamsalamander
- H1831 Drijvende waterweegbree
- A004 Dodaars
- A008 Geoorde fuut
- A072 Wespendif
- A224 Nachtzwaluw
- A236 Zwarte specht
- A246 Boomleeuwerik

Voor deze habitattypen – en soorten zijn herstel- en verbeterdoelstellingen gesteld, die worden besproken in de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” van 15 december 2017. Om de vier jaar wordt echter ook een natuurrapportage opgesteld voor de Brabantse natuur. De recentste rapportage dateert van juni 2021 en wordt hier als Stuk 12 gevoegd. In deze rapportage “toestand van de natuur in Brabant 2021” zijn op provinciaal niveau de actuele trends van soortgroepen opgenomen en is gekeken naar de kwaliteit van de natuur in Brabant. Ook de ontwikkelingen en de beleidsinspanningen van de provincie om de kwaliteit van de natuur in stand te houden, komen in deze rapportage aan bod. De doelstelling voor de aangewezen habitattypen blijft uitbreiding van oppervlakte en verbetering van kwaliteit. Behoud van de huidige oppervlakte en kwaliteit is de minimale vereiste. Voor de populaties van aangewezen soorten moeten levensvatbare populaties behouden blijven of worden versterkt.²⁹
(Stukken 7 en 12)

In onderstaande tabel worden de kenmerken van voormelde stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van Habitat-en Vogelrichtlijnsoorten weergegeven: (eigen nadruk)

²⁹ Zie de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017, p. 19

Habitattype	Instandhoudingsdoelstelling		Huidige situatie		Huidige Trend		Ecologisch oordeel
	Oppervlakte	Kwaliteit	Oppervlakte (ha)	Kwaliteit	Oppervlakte	Kwaliteit	
H2310 Stufzandheiden met struikhele	+	+	58,96 + 1,99 zoekgebied	Goed	+	+/-	1a
H2330 Zandverstuivingen	+	+	10,25	Nog niet optimaal	+	+/-	1b
H3130 Zwakgebufferde vennen	+	+	13,42 + 1,32 zoekgebied	Nog niet optimaal	-	-	1b
H3160 Zure vennen	0	+	7,31 + 1,45 zoekgebied	matig	0	-	1b
H4010A Vochtige heide	+	+	19,11 + 1,99 zoekgebied	Goed tot vergrast	+/-	+	1a
H4030 Droge heiden	+	+	18,04 + 1,03 zoekgebied	Goed	0	+/-	1a

Leefgebied Habitat- en Vogelrichtlijnsorten	Instandhoudingsdoelstelling		Populatie	Huidige situatie	Huidige Trend		Ecologisch oordeel
	Oppervlakte	Kwaliteit		Oppervlakte/Kwaliteit	Oppervlakte/kwaliteit	Populatie	
H1166 Kamsalamander	+	+	+	Nog niet optimaal	0	0	1a
H1831 Drijvende waterweegbree	+	+	+	Nog niet optimaal	0/+	0	1b
A004 Dodaars	0	+	40 broedparen	Matig	0/-	0/-	1a
A008 Geoorde fuut	0	+	40 broedparen	Matig	0/-	0/-	1a
A072 Wespandief	0	0	13 broedparen	Onbekend	Onbekend	Onbekend	
A224 Nachtzwaluw	0	0	80 broedparen	Gunstig	+	0	1a
A236 Zwarte specht	0	0	40 broedparen	Ongunstig	0/-	-?	1b
A246 Boomleeuwerik	0	0	100 broedparen	Gunstig	0/-	0	1a

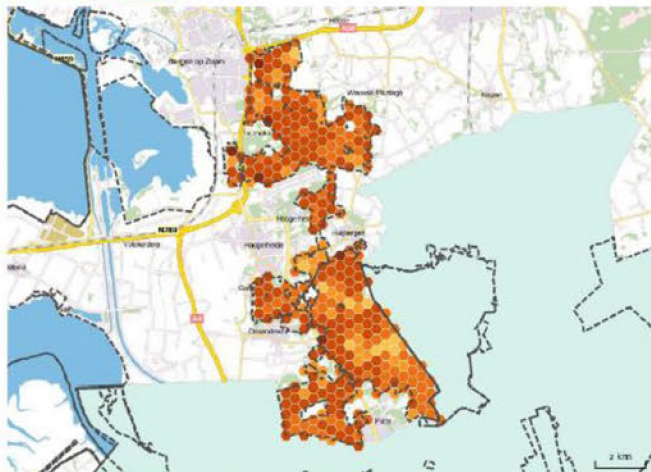
Verklaring van codes: 0 betekent neutraal of stabiel, + betekent toenemend of uitbreidend, - betekent afnemend, +/- betekent zowel locaties met vooruitgang als met achteruitgang.

(Bron: de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017, p. 5) (Stuk 7)

48. Daar waar in het Natura 2000-gebied stikstofgevoelige habitattypen voorkomen, leiden de huidige emissies van stikstof tot overschrijding van kritische depositiewaarden. De term kritische depositiewaarde ('KDW') doelt op de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het betreffende habitattype significant wordt aangetast door de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie. Van een overbelaste situatie is sprake indien de achtergronddepositie (dit is de bestaande depositie) hoger is dan de zogenoemde kritische depositiewaarde van de aanwezige stikstofgevoelige habitattypen. Met andere woorden: wanneer de KDW voor een bepaald habitattype wordt overschreden, bevindt dit habitattype zich in een ongunstige staat van instandhouding.

Deze overschrijding van de KDW in de “Brabantse Wal” wordt erkend in het PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017 en in de rapportage “toestand van de natuur in Brabant 2021”. Op de onderstaande kaarten wordt de stikstofdepositie op de habitattypes en leefgebieden aangewezen voor soorten of vogels verduidelijkt, dit zowel in het referentiejaar als voor de jaren 2020 en 2030: (eigen nadruk)

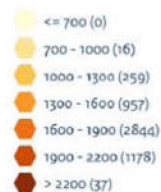
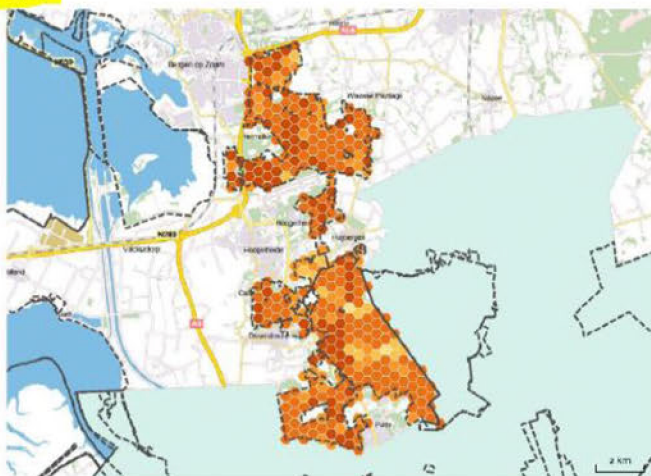
Referentiejaar (2014)

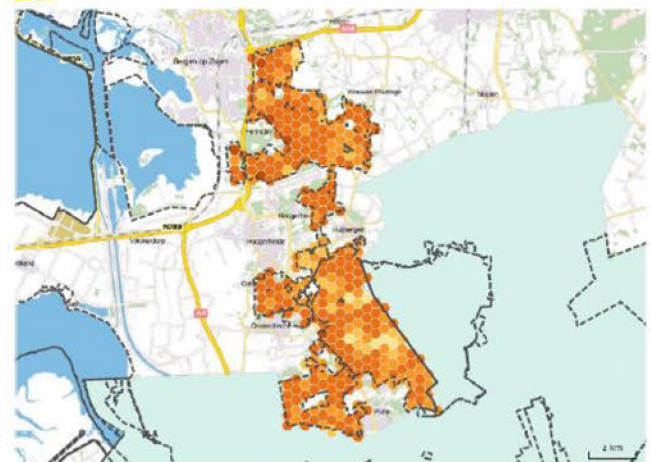
Depositie in mol/ha/j
tussen haakjes aantal he

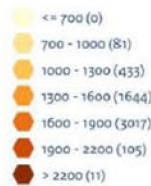
2020

2030

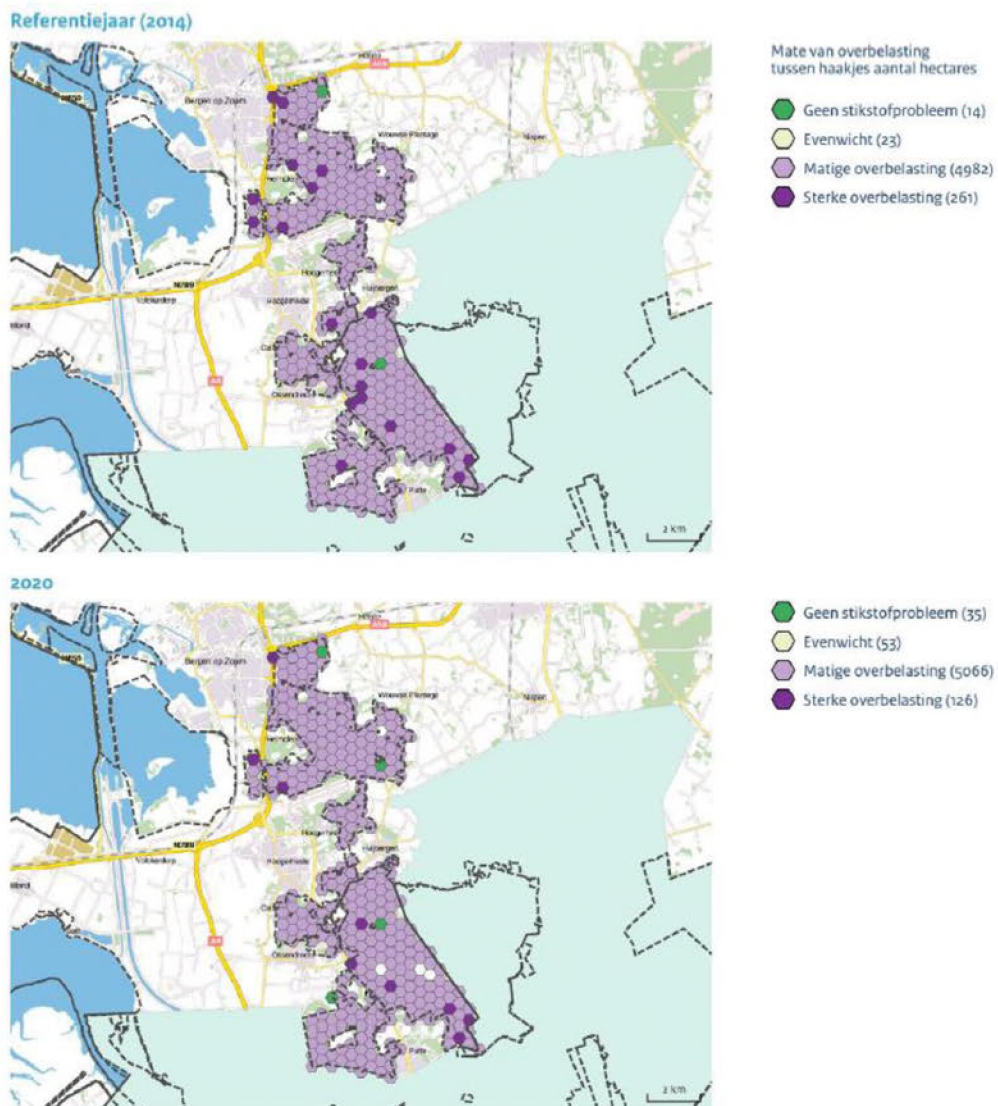
Depositie in mol/ha/j
tussen haakjes aantal hectares

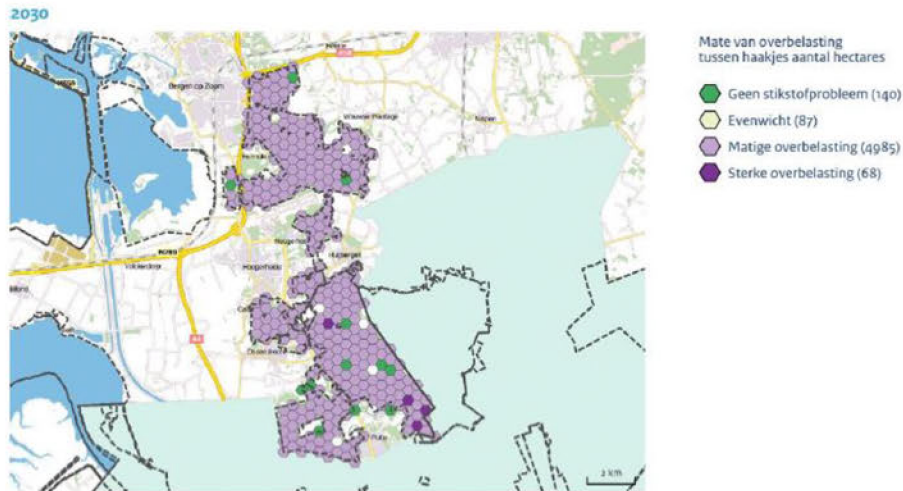

(Bron: de PAS-gebiedsanalyse "Brabantse Wal" (128) van 15 december 2017, p. 5)
(Stuk 7)

Uit de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017 blijkt dat er thans reeds sprake is van een overbelaste situatie, gezien de achtergronddepositie nu reeds hoger is dan de kritische depositiewaarde. De huidige depositie overschrijdt de kritische depositiewaarde van in het gebied aanwezige habitattypen of die van stikstofgevoelige leefgebieden van vogelsoorten op een groot deel van “Brabantse Wal”.

Onderstaande kaarten geven aan waar in de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van het gebied er sprake is van deze overbelasting, dit voor referentiejaar 2014, 2020 en 2030. Hoewel de totale depositie op het gebied afneemt en daarmee de absolute belasting minder wordt, blijft een groot aantal individuele hexagonalen binnen de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden onder de kwalificatie matige of sterke overbelasting vallen gedurende deze periode:

(Bron: de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017, p. 5)
(Stuk 7)

Hoewel de totale depositie op het gebied afneemt en daarmee de absolute belasting minder wordt, blijkt uit bovenstaande kaarten - dat ook in 2030 nog steeds sprake zal zijn van een overbelaste situatie: de dalende trend in stikstofdeposities zal binnen die termijn niet tot deposities onder de KDW leiden.

(Stuk 7)

In de rapportage “toestand van de natuur in Brabant 2021” wordt er overigens op gewezen dat de deposities van stikstof de beoogde herstelmaatregelen bemoeilijken en de overbelasting van stikstof problematisch blijft: (eigen nadruk)

(Stuk 12)

We sturen op investeringen op plaatsen en in maatregelen waarvan de grootste effecten mogen worden verwacht. Deze maatregelen zijn gebaseerd op wetenschappelijk bewezen effecten. Processen in de natuur zijn echter complex en kosten tijd en kunnen bovendien fluctueren onder invloed van externe factoren, zoals klimatologische omstandigheden, de gesteldheid van water en bodem en deposities van stikstof en andere milieubelastende stoffen. Meestal hebben herstelmaatregelen het beoogde effect maar niet altijd.

Een voorbeeld is het herstel van een nat schraalgrasland waarbij middels afgraven de fosfaatrijke bovenlaag was afgevoerd en waarmee het perceel gelijktijdig werd vernat. Waar normaal gesproken de dichte grasmatten het kiemen van zaad van berken en zwarte els voorkomt, heeft het zeer droge voorjaar van 2020 ervoor gezorgd dat deze soorten juist massaal zijn opgekomen. Een voortdurende overbelasting van stikstof zal dat verder bevorderen.

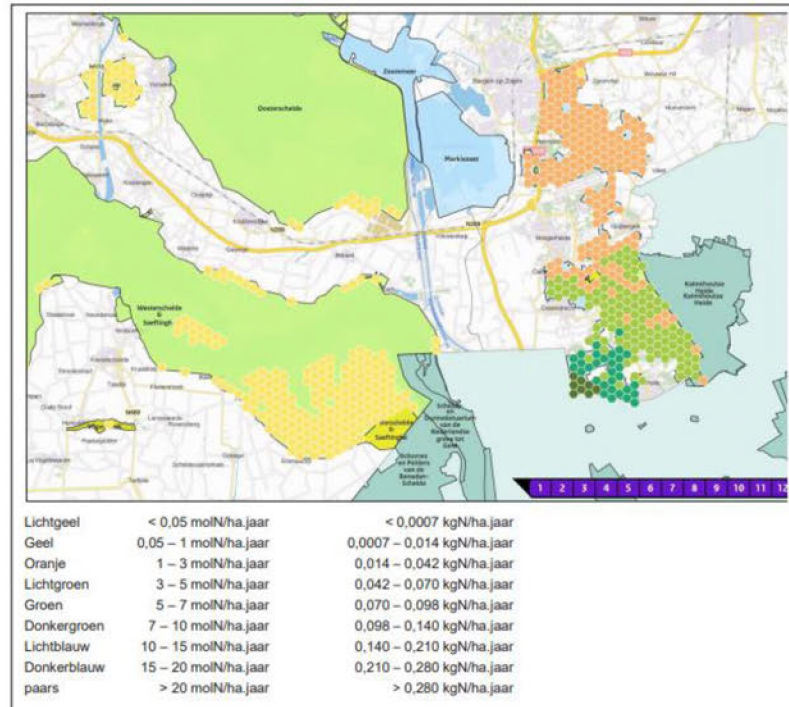
49. In het project-MER staat op pagina 11-179 de volgende tabel van de met het Aeries model berekende depositie van de exploitatie-fase van het Ineos project One op de habitattypen en leefgebieden van aangewezen vogelsoorten in het Natura 2000-gebied “Brabantse Wal”. Beroepende partijen merken echter op dat het onduidelijk is welke versie is toegepast en in hoeverre deze ook passend is om binnen het Nederlandse toetsingskader de vereiste effectbeoordelingen vanuit stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden te kunnen uitvoeren.

Het project zorgt voor de volgende bijkomende depositiebijdragen:
(Stuk 8)

Tabel 11-45: Overzicht van de relevante habitats binnen het SBZ-gebied 'Brabantse Wal', Kritische depositiewaarden (KDW) en berekende deposities t.h.v. de habitats tijdens de exploitatiefase.

Habitat	KDW	kg N/ha/j		% bijdrage t.o.v. KDW	
	Vermesting kg N/ha/j	maximum	gemiddeld	maximum	gemiddeld
Lg13	15	0,12	0,07	0,82	0,44
4030 (leefgebied)	15	0,12	0,05	0,81	0,35
Lg09	14	0,11	0,04	0,80	0,32
Lg14	20	0,10	0,04	0,49	0,21
4030	15	0,07	0,04	0,48	0,27
2310	15	0,07	0,04	0,45	0,26
9120	20	0,07	0,04	0,33	0,19
2330	10	0,06	0,04	0,65	0,38
Lg04	17	0,06	0,03	0,35	0,20
4010A	17	0,05	0,03	0,31	0,19
3160	10	0,05	0,03	0,52	0,29
3130	8	0,05	0,03	0,59	0,33

De onderstaande figuur geeft de verdeling van de verschillende depositieniveaus over het gebied tijdens de exploitatiefase (project- MER blz. 11-178):

Figuur 11-65: Berekening van stikstofdeposities in Nederlandse Natura2000 gebieden (AERIUS-model) tijdens de exploitatiefase

Volgens het project-MER zijn de actuele deposities ten gevolge van het project zodanig laag dat deze in de praktijk op het terrein niet kunnen worden gedetecteerd: (eigen nadruk)

“De actuele deposities ten gevolge van het project zijn zodanig laag dat deze in de praktijk op het terrein niet kunnen worden gedetecteerd. De metingen van actuele vermestende deposities in situ door VMM hebben een meetfout van 5-10% (VMM 2015). Bijvoorbeeld, ter hoogte van de “Brabantse Wal” is de actuele depositie gemiddeld 24,8 kg N/ha.j. Rekening houdend met een meetfout tot 10%, betekent dit een depositie in de range van 22,3 tot 27,28 kg/ha.j en een foutmarge van 2,48 kg N/ha.j. Een eventueel bijkomende depositie van max 0,12 kg/ha.j of minder ten gevolge van het project zal bijgevolg in situ niet detecteerbaar zijn en is niet significant. “

(Bron: Project-MER, p. 11-180) (Stuk 8)

Bovendien wordt in het project-MER gesteld dat de deposities jaarlijkse variaties vertonen, o.a. door schommelingen in de neerslag en verschillen in natte depositie, en zijn deze schommelingen, althans volgens de auteur van het project-MER groter dan de deposities ten gevolge van het project. Uit het project-MER blijkt echter niet of deze variabelen al zijn meegenomen in de KDW en/of berekende depositie. Ook de verhouding met de cumulatieve milieudruk blijkt niet duidelijk uit het project-MER.

50. Uit de PAS gebiedsanalyse en uit de rapportage “toestand van de natuur in Brabant 2021” blijkt nochtans dat de staat van instandhouding van de in tabel 11-45 van het Project -MER genoemde habitattypen en soorten niet gunstig is. Door de huidige overschrijding van de KDW bevinden enkele habitattypen en leefgebieden zich nu al in een ongunstige staat van instandhouding.

Zo heeft de zwarte specht een negatieve trend op de “Brabantse Wal” en een belangrijk knelpunt voor deze soort is de vergrassing van bossen onder invloed van N-depositie. L13 Droog bos op zandgronden vormt voor deze soort het stikstofgevoelige leefgebied. Hieronder wordt de analyse uit de PAS gebiedsanalyse weergegeven van de ongunstige staat van instandhouding met betrekking tot de zwarte specht. Hieruit blijkt dat er een causale relatie mogelijk is tussen de stikstofdepositie en de trend van de soort: (eigen nadruk)
(Stuk 7)

3.13.A Kwaliteitsanalyse A236 Zwarte specht

De zwarte specht heeft een doelstelling behoud van omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 broedparen. De landelijke staat van instandhouding is **beoordeeld als "matig ongunstig"**. De landelijke trend is zowel voor de laatste 10 jaar als sinds 1990 tot nu significant negatief. De lokale trend is volgens het ontwerp-beheerplan de laatste tien jaar negatief na toename in de vorige eeuw. Die toename werd gerelateerd aan een grote hoeveelheid dood hout door brand en een aantal stormen in de jaren '70 en '80. Volgens het ontwerp-beheerplan waren in de periode 1999-2003 50 paren aanwezig. De perspectieven worden bij voortgaande veroudering van de bossen en bij het streven naar veel liggend en staand dood hout als redelijk gunstig ingeschat. In het ontwerp-beheerplan staat dat inventarisatie in 2005-2006 van een aantal deelgebieden een sterke daling laat zien (met 25-50%) van het aantal broedparen ten opzichte van de periode 1991-1992, maar wordt het gewenste niveau van een sleutelpopulatie van veertig paar vermoedelijk nog wel gehaald.

Van den Bremer et al. (2016) hebben alle bij Sovon digitaal beschikbare inventarisatiegegevens van de zwarte specht op de Brabantse wal op een rij gezet, bestaande uit BMP-, PTT- en Atlasstellingen. Op basis van deze analyse trekken zij de volgende conclusies:

- De zwarte specht neemt op de lange termijn (1990-2015) af in het Natura 2000-gebied. Het is niet mogelijk om over de korte termijn trend (2005-2015) uitspraken te doen door de grote onzekerheid rondom de trend.
- De populatie van de zwarte specht in de Brabantse Wal wordt voor de periode 2013-2015 geschat op ca. 41 (29-57) broedparen, waarschijnlijk dichterbij de ondergrens dan bij de bovengrens van de bandbreedte. De soort bevindt zich daarmee rond de instandhoudingsdoelstelling. Indien de afname door zou zetten komt het aantal broedparen op niet al te lange termijn onder de instandhoudingsdoelstelling te liggen.

De effecten van de hoge stikstofdepositie leiden tot sterke vergrassing van de bossen op zand. Deze vergrassing kan weer leiden tot een afname van het aantal mierenkolonies. Mieren zijn een belangrijke voedselbron voor zwarte spechten, vooral in de winter. Een causale relatie tussen stikstofdepositie en de trend van de soort kan in dit gebied niet worden uitgesloten, daar de KDW wordt overschreden en de depositie zelfs licht toeneemt en tegelijkertijd ook de trend negatief lijkt. Zie ook Broekmeijer et al., 2012.

(Bron: de PAS-gebiedsanalyse "Brabantse Wal" (128) van 15 december 2017, p. 5)
(Stuk 7)

En:

A236 Zwarte specht

Voor het leefgebied geldt dat de huidige trend voor oppervlakte en kwaliteit neutraal tot negatief is. De huidige situatie is ongunstig. Het knelpunt is voortschrijdende vergrassing o.i.v. N-depositie. De zwarte specht lift mee op de maatregelen die voor de nachtzwaluw en boomleeuwerik worden genomen en op de maatregelen voor H2330 en H2310. Daarnaast worden een aantal maatregelen genomen om de kwaliteit van het bos in de leefgebiedtypen LG13, LG14 en habitatype H9190 te vergroten. De huidige situatie is echter niet optimaal en verbetering kost tijd. Daarom is de kwalificatie 1b.

Het huidige populatieniveau is matig ongunstig met een trend die negatief is en een aantal broedparen dat de doelstelling niet of net haalt. Met het creëren van open plekken krijgt de populatie, door het toenemen van het voedselaanbod, kans de negatieve trend te stoppen. Daarom krijgt de populatie de kwalificatie 1b.

(Bron: de PAS-gebiedsanalyse "Brabantse Wal" (128) van 15 december 2017, p. 5)
(Stuk 7)

De afname van de zwarte specht wordt eveneens bevestigd in de rapportage "toestand van de natuur in Brabant 2021". De reductie van stikstofdepositie wordt in de rapportage beschouwd als een belangrijke maatregel voor de zwarte specht: (eigen nadruk)

(Stuk 12)

de nodige jaar-op-jaarvariatie. Over de gehele periode is **echter sprake van een afnemende trend**. Zwarte specht broedt veelal in beuken, maar is voor zijn voedsel grotendeels afhankelijk van naald-bos. Daar foerageren ze hoofdzakelijk op keverlarven en mieren. De afname van zwarte specht in Brabant wordt waarschijnlijk gestuurd door het voedselaanbod: op veel plaatsen wordt naald-hout omgevormd in andere type natuur (loofhout, heiden, stuifzanden) en zorgt stikstofdepositie voor een verdichting van de bosbodem met grassen en struiken. De hoeveelheid dood hout is verder van belang, als leefgebied voor larven van kevers. De hoeveelheid dood hout is beperkt door het gevoerde bosbeheer in Nederland en neemt nog steeds af. Aanpassingen in het bosbeheer met veel meer dood (naald)hout, afwisseling van naaldhout en loofhout, en **reductie van stikstofdepositie** zijn belangrijke maatregelen voor de zwarte specht.

Dat in de “Brabantse Wal” een causale relatie tussen stikstofdepositie en de trend van de Zwarte Specht niet kan worden uitgesloten omdat de kritische depositiewaarde voor het leefgebied wordt overschreden en de depositie nog licht toeneemt, blijkt ook uit wetenschappelijke rapporten, zoals het Sovon-rapport 2016/25 en wetenschappelijke literatuur.³⁰

(Stuk 11)

Ook voor habitattype 4030 Droge heiden geldt dat de vergrassing als gevolg van N-depositie een knelpunt is. De oppervlakte van dit habitattype is in het Natura 2000-gebied zo beperkt dat een uitbreiding en kwaliteitsverbetering noodzakelijk is. Dit habitattype vormt ook het leefgebied van de Boomleeuwerik. Deze soort heeft weliswaar een flinke populatie op de “Brabantse Wal”, maar of de doelstelling van 100 broedparen (die in het aanwijzingsbesluit is vastgelegd) gehaald wordt is onduidelijk:

H4030 Droge Heiden

Voor dit habitattype geldt dat de oppervlakte en kwaliteit trend neutraal is. De huidige kwaliteit is goed, de trend in kwaliteit is variabel tussen de verschillende locaties van dit habitattype.

Voor de uitbreiding van het oppervlak wordt bos gekapt, op de open gekapte plekken kan heide zich ontwikkelen, daarmee zal de huidige neutrale trend verbeteren. Dit ondanks de matige overbelasting met stikstof in de beschreven periode. Daarmee krijgt het oppervlak de kwalificatie 1a.

Het knelpunt om de kwaliteit te laten toenemen is de hoge stikstof depositie. De maatregelen tegen het effect van stikstofdepositie gekoppeld aan de goede uitgangspositie en de dalende stikstofdepositie leiden ondanks de matige overbelasting gedurende de beschreven periode, tot de kwalificatie 1a.

(Bron: de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017, p. 5)
(Stuk 7)

En:

3.14 Gebiedsanalyse A246 Boomleeuwerik

Samenvatting

In deze paragraaf zijn de resultaten samengevat van de analyse van het ontwerp-beheerplan, de herstelstrategieën en de bespreking daarvan met gebiedsexperts.

A246	Instandhoudingsdoel (1)	Huidige situatie (2)	Huidige trend (2)	Knelpunten
Oppervlakte leefgebied	Behoud	H2310 58,96 ha + 1,99 ha zoekgebied H4030 18,04 ha + 1,03 ha zoekgebied L4030 228,8 ha L.G09 74,1 ha	0	Vergrassing, verbossing
Kwaliteit leefgebied	Behoud	Gunstig	0	
Populatie	100 broedparen	(Vrij) gunstig; actuele trend echter onbekend	0/-	

1=uit aanwijzingsbesluit

2=voor het hele Natura 2000- gebied. Per deelgebied kan dit afwijken. Zie daarvoor de tekst.

3.12.A Kwaliteitsanalyse A246 Boomleeuwerik

De landelijke staat van instandhouding van de boomleeuwerik is beoordeeld als “gunstig”. De boomleeuwerik heeft een doelstelling van behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 broedparen. De gebiedsdoelen lijken gehaald te worden, maar recente tellingen ontbreken. De landelijke trend is voor de lange termijn (sinds 1990) en ook voor de laatste 10 jaar significant positief. Lokaal zijn er voor de lange termijn trend onvoldoende gegevens, en ook over de laatste 10 jaar is geen trend aantoonbaar.

Er is mogelijk sprake van een causale relatie tussen een verslechtering van het leefgebied van de boomleeuwerik, door het versneld dichtgroeien, met de stikstofdepositie in de periode 2000-heden. Maar de negatieve effecten lijken voornamelijk door het beheer gemitigeerd te worden. Zie ook Broekmeijer et al., 2012.

(Bron: de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017, p. 5)
(Stuk 7)

³⁰ Zie o.a. Van den Bremer L., Kampichler Ch. e.a. “Trends en populatieomvang van de Zwarte Specht op de “Brabantse Wal””, in opdracht van de provincie Noord-Brabant, Sovon Vogelonderzoek Nederland 2016/25 en Van den Burg A., e.a. “Toekomst zwarte specht hangt af van dood naaldhout metboktorlarven” in *Vakblad natuur bos landschap*, juni 2020, #166

Hieruit volgt dat in de “Brabantse Wal” een jarenlange overbelasting met stikstof heeft plaatsgevonden, waardoor bovenvermelde habitattypen (nl. habitattypen 4030 Droge heiden) en soorten (nl. de zwarte specht) zich vandaag nog in een ongunstige staat van instandhouding bevinden.

51. Uit het project-MER blijkt dat het bestreden project een bijkomende depositie van stikstof impliceert op “Brabantse Wal”. Of deze extra depositie daadwerkelijk meetbaar is in het veld en of deze al dan niet binnen de jaarlijkse schommelingen valt, zoals in het project-MER wordt vooropgesteld, is verder niet relevant: Gelet op de beoordeling in de PAS-gebiedanalyse blijkt dat elke bijkomende stikstofdepositie, die overigens ook jaarlijks blijft optreden, bijdraagt aan een permanente overschrijding van de KDW in dit gebied, hetgeen een barrière vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

52. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Nederlandse Raad van State heeft in dit verband meermaals geoordeeld dat indien een plan of activiteit leidt tot zelfs een minimale toename van de stikstofdepositie in een overbelast gebied, voor die activiteit in ieder geval een passende beoordeling moet worden gemaakt, met verwijzing naar de instandhoudingsdoelstellingen van de betrokken speciale beschermingszone. In zulke gevallen kan immers niet worden uitgesloten dat een significant negatief gevolg zou optreden voor een Natura 2000-gebied (of een betekenisvolle aantasting van de natuurkenmerken ervan).³¹

Deze redenering sluit aan bij rechtspraak van de Belgische Raad van State en de Raad voor Vergunningsbetwistingen.

Zo heeft de Raad van State, Afdeling Bestuursrechtspraak bevestigd dat wanneer de habitattypen en soorten in de betrokken SBZ's zich niet in een goede staat van in instandhouding bevinden, elke ingreep, hoe gering ook, die een achteruitgang van de huidige toestand betekent, betekenisvol is.³²

Dit impliceert volgens de vigerende rechtsleer³³ dat wanneer een SBZ reeds overbelast is gelet op de overschrijding van de KDW, elke bijkomende stikstofdepositie waardoor de natuurwaarden achteruitgaan, een betekenisvolle aantasting veroorzaakt. Indien men in dergelijk geval alsnog een project wil vergunnen, zal de aanvrager op basis van wetenschappelijke gegevens moeten kunnen aantonen dat het gaat om zo'n beperkte uitstoot dat geen causaal verband mogelijk is tussen het project en de mogelijke verslechtering. Bovendien moet er bij dergelijke beperkte deposities ook nog steeds rekening worden gehouden met de cumulatieve milieudruk.³⁴

³¹ ABRvS 15 juli 2015, 201406756/1/R2, 201406445/1/R2 en 201406726/1/R2; ABRvS 27 augustus 2014, 201310592/1/R3; ABRvS 23 april 2014, 201304503/1/R1

³² RvS, nr. 236.837, 20 december 2016, Orléans, e.a.

³³ Zie Strubbe M., “ Stikstof en vergunningverlening in het Vlaamse Gewest: aandachtspunten uit de rechtspraak”, in *TOO 2021*, nr. 2 april -mei – juni 2021, p. 145-146

³⁴ Zie Strubbe M., “ Stikstof en vergunningverlening in het Vlaamse Gewest: aandachtspunten uit de rechtspraak”, in *TOO 2021*, nr. 2 april -mei – juni 2021, p. 145-146

Ook de Raad voor Vergunningsbetwistingen erkende in het stikstofarrest van 25 februari 2021 dat ook een “beperkte depositie” aanleiding kan geven tot een betekenisvolle aantasting, wanneer rekening wordt gehouden met de cumulatieve milieudruk.³⁵

Beroepende partijen herinneren eraan dat het nochtans in het licht van artikel 36ter, § 3 – 4 Natuurdecreet noodzakelijk is dat er voor de beschermde habitattypes en soorten moet getracht worden om een gunstige staat van instandhouding te bereiken. De bijkomende stikstofdepositie als gevolg van het bestreden project doet hier nochtans afbreuk aan en verhindert het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

53. De overschrijding van de KDW en de als gevolg daarvan ongunstige staat van instandhouding van voormelde habitattypen en soorten, volstaat reeds om te besluiten dat het project aanleiding kan geven tot een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ “Brabantse Wal”. Immers, elke bijkomende depositie, hoe miniem ook, kan betekenisvol zijn in een dergelijke overbelaste en ongunstige situatie. Hieronder zal worden aangetoond dat deze impact op de “Brabantse Wal” niet afdoende is onderzocht in de passende beoordeling in het project-MER.

1.4 Grensoverschrijdende hinder niet passend beoordeeld (“Tweede Onderdeel”)

54. In dit tweede onderdeel wordt aangetoond dat de gevoegde passende beoordeling geen afdoende rekening houdt met de grensoverschrijdende negatieve effecten op het Natura 2000 - gebied de “Brabantse Wal”. Noch de passende beoordeling in het project-MER, noch de verleende adviezen van de Vlaamse adviesinstanties, noch de aanvullende nota van de aanvrager van 9 november, noch de bestreden beslissing zelf gaan gedegen in op de grensoverschrijdende hinder ingevolge de verwachte stikstofdepositie.

De bestreden beslissing is gebaseerd op de de minimis-drempelwaarde van 1% van de bijdrage van de KDW van het gevoeligste habitattype zoals opgenomen in de Ministeriële stikstofinstructie van 2 mei 2021³⁶. Nochtans is - ongeacht deze drempelwaarde- een beoordeling *in concreto* vereist.

Hieronder wordt eerst ingegaan op het ongunstige advies van 14 oktober 2021 van beroepende partijen. Daarna tonen beroepende partijen aan dat er in geen enkel document afdoende rekening gehouden is met dit ongunstig advies. De aanvrager (nl. de passende beoordeling in het project-MER), het ANB (nl. het advies van 5 oktober 2021), de POVC (nl. het advies van 16 november 2021) en tenslotte de vergunningverlener (nl. de bestreden beslissing) houden onterecht enkel rekening met de effecten op Vlaams grondgebied en nemen de grensoverschrijdende effecten op het Nederlandse grondgebied, i.h.b. op het Natura 2000-gebied “de “Brabantse Wal””, niet in overweging.

³⁵ RvVb 25 februari 2021, nr. A-2021-0697 (Het “Stikstofarrest”)

³⁶ Ministeriële instructie betreffende de beoordeling van de stikstofuitstoot van vergunningsaanvragen betreffende projecten of activiteiten met mogelijke betekenisvolle effecten op de habitatrictlijngebieden van 2 mei 2021.

55. In de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) van 15 december 2017 en de rapportage “toestand van de natuur in Brabant 2021” wordt wetenschappelijk aangetoond dat dit project niet aanvaard kan worden, althans niet zonder een correcte kwalitatieve passende beoordeling met gunstige uitkomst (nl. wetenschappelijke zekerheid) omdat de impact van de exploitatie die voorzien is op slechts 4,2 km van de Brabantse te hoog zal zijn omwille van een te hoge stikstofafzetting in een gebied dat reeds nu getroffen wordt door een overbelaste situatie op gebied van stikstof gelet op de overschreden KDW.

Zoals in het “Eerste onderdeel” aangetoond, is er sprake van een voor stikstof overbelaste situatie in de “Brabantse Wal” voor een groot aantal habitattypen en leefgebieden. Dit gegeven wordt aangekaart in het ongunstig advies van beroepende partijen, verleend op 14 oktober 2021:

(Stuk 4)

Biodiversiteit

Met de aanvraag en de passende beoordeling kan niet akkoord worden gegaan, gezien de aanzienlijke stikstofdepositie op het Natura2000 gebied “Brabantse Wal”. De maximale stikstofdepositie op de ‘Brabantse Wal’ van de exploitatiefase bedraagt 7- 10 mol /ha/jr op het Vogelrichtlijngebied en 3 – 7 mol op het Habitatrictlijngebied. De passende beoordeling geeft aan dat de ‘kleine’ depositietoename tijdens de exploitatiefase op zich niet leidt tot meetbare of observeerbare veranderingen of aantastingen van de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden, en bijgevolg geen betekenisvolle effecten genereert en er bovendien sprake is van een dalende trend van de stikstofdepositie en voorliggend initiatief brengt daarin geen verandering.

Met deze onderbouwing kunnen wij niet instemmen. Er is sprake van een voor stikstof overbelaste situatie in de “Brabantse Wal” voor een groot aantal habitattypen en leefgebieden.

Uit de PAS-gebiedsanalyse “Brabantse Wal” waaraan in het MER ook wordt gerefereerd blijkt echter duidelijk dat de huidige depositie de KDW van in het gebied aanwezige habitattypen of die van stikstofgevoelige leefgebieden van vogelsoorten op een groot deel van de “Brabantse Wal” overschrijdt en dat dit ook in 2030 nog het geval is. De dalende trend in deposities die in de gebiedsanalyse verwacht werd leidt binnen die termijn niet tot deposities onder de KDW. Bovendien wordt in het MER ook aangegeven dat de ammoniak-deposities recent niet meer dalen.

Uit de PAS gebiedsanalyse blijkt dat de staat van instandhouding van de in tabel 11-45 in het MER genoemde habitattypen en soorten niet gunstig is. Zo heeft de zwarte specht een negatieve trend op de “Brabantse Wal” en een belangrijk knelpunt voor deze soort is de vergrassing van bossen onder invloed van N-depositie. L13 Droog bos op zandgronden vormt voor deze soort het stikstofgevoelige leefgebied. Ook voor habitattypen 4030 Droge heiden geldt dat de vergrassing als gevolg van N-depositie een knelpunt is. De oppervlakte van dit habitattypen is in het Natura 2000-gebied zo beperkt dat een uitbreiding en kwaliteitsverbetering noodzakelijk is. Dit habitattypen vormt ook het leefgebied van de Boomleeuwerik. Deze soort heeft weliswaar een flinke populatie op de “Brabantse Wal”, maar of de doelstelling van 100 broedparen (die in het aanwijzingsbesluit is vastgelegd) gehaald wordt is onduidelijk.

Iedere extra N-depositie, die ook jaarlijks blijft optreden, draagt bij aan een permanente overschrijding van de KDW in dit gebied en is daarmee een barrière voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. Of deze extra

depositie daadwerkelijk meetbaar is in het veld en of deze al dan niet binnen de jaarlijkse schommelingen valt is verder niet relevant.

Een toename van stikstofdepositie tot 10 mol/ha/jr kan in die situatie wel degelijk effect hebben en kan derhalve niet zo ‘weggeschreven’ worden. Uit de passende beoordeling in het MER blijkt niet met wetenschappelijke zekerheid dat deze toename aan stikstofdepositie de instandhoudingsdoelstellingen van de “Brabantse Wal” niet in gevaar brengt. Geadviseerd wordt om niet tot vergunningverlening over te gaan.

Mogelijk kan door het nemen van bronmaatregelen tot een reductie van stikstofemissies en -depositie gekomen worden.

In dit ongunstig advies wijzen beroepende partijen op het belang van de natuurwaarden van de “Brabantse Wal” en het feit dat het in casu gaat om habitattypes en leefgebieden van soorten die zeer gevoelig zijn voor stikstofdepositie. Zij benadrukken dat een toename van stikstofdepositie tot **10 mol/ha/jr.** in dergelijke overbelaste situatie wel degelijk een significant effect kan hebben.

Aangezien een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken en instandhoudingsdoelstellingen van het speciale beschermingsgebied “De “Brabantse Wal”” aannemelijk is, minstens het tegendeel niet met wetenschappelijke zekerheid is uitgesloten, is een passende beoordeling die louter stelt dat het in kwestie gaat “om een niet detecteerbare” bijdrage, onwettig, minstens ontoereikend.

56. De aanvraag beschikt over een project-MER met daarin een passende beoordeling waarin de verwachte milieueffecten worden onderzocht maar deze project-MER is, hoewel er wel wordt verwezen naar de PAS gebiedsanalyse voor de “Brabantse Wal”, volstrekt onvoldoende en foutief in haar conclusies met betrekking tot de invloed van de inrichting op de “Brabantse Wal” als Natura-2000 gebied.

In de project-MER staat op pagina 11-178 een figuur waaruit blijkt dat de maximale stikstofdepositie van de exploitatiefase op de “Brabantse Wal” **7- 10 mol /ha/jr** op het Vogelrichtlijngebied en **3 – 7 mol** op het Habitatrichtlijngebied bedraagt.
(Stuk 8)

Volgens het project-MER zijn de actuele deposities ten gevolge van het project zodanig laag dat deze in de praktijk op het terrein niet kunnen worden gedetecteerd. Bovendien vertonen deposities volgens het project-MER jaarlijkse variaties, o.a. door schommelingen in de neerslag en verschillen in natte depositie, en zijn deze schommelingen, althans volgens de auteur van het project-MER groter dan de deposities ten gevolge van het project. De passende beoordeling in het Project-MER besluit het volgende: (eigen nadruk)
(Stuk 8)

Besluit verzurende en vermestende deposities

Voor het SBZ ‘Westerschelde en Saeftinghe’ geldt dat momenteel geen met stikstof overbelaste habitats voorkomen, en de zeer beperkte bijdrage van het project tijdens de aanleg- en exploitatiefase leidt niet tot overschrijdingen van de kritische depositiewaarden van de habitats.

Voor het SBZ ‘Brabantse Wal’ ondergaat een groot deel van de habitats momenteel een te hoge stikstofbelasting, maar er is een dalende trend van stikstofdepositie in dit gebied. De zeer beperkte bijdrage van het project hypothekeert deze dalende trend en het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitats in de Brabantse wal niet.

Voor alle overige SBZ-gebieden in Nederland zijn de bijdragen van het project tot de stikstofdepositie verwaarloosbaar klein, en is er evenmin een invloed op de voorziene dalende trends in de stikstofbelasting.

Er kan besloten worden dat de stikstofdeposities tijdens de aanleg- en exploitatiefase niet zullen leiden tot een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van deze en andere Habitatrichtlijngebieden in Nederland, noch het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen van de aangemelde en tot doel gestelde habitats en soorten zullen aantasten.

(Bron: project -MER p. 11-177) (Stuk 8)

De passende beoordeling wordt op de volgende stellingen gebaseerd:

- 1) Er zou sprake zijn van een dalende trend van stikstofdepositie in het SBZ “Brabantse Wal”;
- 2) De bijdrage aan stikstofdepositie afkomstig van het project zou “beperkt zijn” en zou de dalende trend niet hypothekeren, noch afbreuk doen aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitats in de “Brabantse Wal”;
- 3) Voor alle overige SBZ's zou de bijdrage van het project tot de stikstofdepositie “verwaarloosbaar klein” zijn, noch een invloed hebben op de dalende trend in de stikstofbelasting.

Op basis van deze stellingen wordt er – ten onrechte - besloten dat de stikstofdeposities tijdens de aanleg – en exploitatiefase niet zullen leiden tot een betekenisvolle aantasting.

57. Beroepende partijen betwisten de inhoud van de passende beoordeling in het project-MER: de effecten op “Brabantse Wal” worden hierin niet concreet onderzocht en ten onrechte geminimaliseerd.

Vooreerst merken beroepende partijen op dat de aanvrager niet betwist dat de “Brabantse Wal” wel degelijk is gelegen in de door de passende beoordeling te onderzoeken nabijgelegen omgeving van het project. Het project-MER erkent bovendien dat er sprake is van een overbelaste situatie in de “Brabantse Wal” en aldus sprake is van een overschrijding van de KDW.

De passende beoordeling geeft echter aan dat de ‘kleine’ depositietoename tijdens de exploitatiefase op zich niet leidt tot meetbare of observeerbare veranderingen of aantastingen van de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden en bijgevolg geen betekenisvolle effecten genereert.

Voor zover het project - MER gebruikmaakt van Aerius voor de berekening van stikstofdeposities in Nederlandse Natura 2000 gebieden tijdens de exploitatiefase, wijzen beroepende partijen erop dat het onduidelijk is welke versie is toegepast en in hoeverre deze ook passend is om binnen het Nederlandse toetsingskader de vereiste effectbeoordelingen vanuit stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden te kunnen uitvoeren.

Voor zover er volgens het project – MER sprake is van “niet meetbare aantastingen”, wijzen beroepende partijen erop dat met de Nederlandse rekentool een toename van stikstofdepositie tot 1 mol/ha/jr wél meetbaar is. Een toename van stikstofdepositie tot 1 mol/ha/jr of - zoals in dit geval tot **10 mol/ha/jr**. - kan dus wel degelijk een aanzienlijk effect hebben en zal daarom alsnog passend moeten worden beoordeeld op basis van actuele gegevens.

Hieruit volgt opnieuw dat de drempelwaarde van de ministeriële instructie sterk moet gerelativeerd worden. Een loutere verwijzing naar ondergrenzen en drempelwaarden maakt nog geen concrete beoordeling uit van de impact van het project op “Brabantse Wal”.

De regel blijft dat er geen wetenschappelijke twijfel mag bestaan en dit geldt aldus ook voor projecten die onder de drempelwaarde (ondergrens) vallen, al dan niet in combinatie met andere projecten. Dit geldt des te meer nu in Nederland dergelijk “kleine” toename van stikstofdepositie tot 1 mol/ha/jr wél meetbaar is. De aanvrager slaagt er niet in dit aan te tonen, hoewel de op haar rustende bewijslast.

Beroepende partijen wijzen verder op de bevindingen in de Gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) - Programma Aanpak Stikstof (PAS) Provincie Noord-Brabant Versie 15-12-2017 én de natuurrapportage “toestand van de natuur in Brabant 2021”, waaruit nogmaals blijkt dat het project wel degelijk een betekenisvolle aantasting kan uitmaken. Het feit dat de bijdrage van het project aan de kritische last “beperkt” zou zijn, is dan ook niet relevant: ook een geringe bijdrage kan significante effecten opleveren. Er moet in dit verband aan worden herinnerd dat de significantie van de gevolgen van een project op een beschermd gebied moet worden afgezet tegen de instandhoudingsdoelstellingen van het betrokken gebied.³⁷

Voor zover de passende beoordeling wijst op de dalende trend van de stikstofdepositie en het gegeven dat voorliggend initiatief daarin geen verandering brengt, herhalen beroepende partijen dat de dalende trend in stikstofdeposities komende jaren niet tot deposities onder de KDW zullen leiden. Er bestaan overigens contra-indicaties³⁸ dat er geen sprake is van een blijvende trend van emissiedaling. Uit onderzoek volgt dat het onzeker is of de ammoniakemissies in de periode 2005-2016 zijn gedaald. Daardoor kan evenmin met zekerheid worden vastgesteld dat een dalende trend zich zal voortzetten.

58. Wat de aanvullende nota van 9 november 2021 betreft, kan worden benadrukt dat de aanvrager louter stelt dat het project de natuurtoets doorstaat door de toepassing van de BBT. Uiteraard is dit geen afdoende bewijs van wetenschappelijke zekerheid. Op het ongunstig advies van 14 oktober 2021 van de OMWB wordt er verder niet in concreto ingegaan. Er wordt louter verwezen naar andere adviezen en naar het Project-mer om het standpunt van de beroepende partijen te weerleggen.

Nochtans blijkt dat ook de aanvullende nota van 9 november 2021 nog steeds vertrekt van de verkeerde redenering, nl.: dat ingeval van overschrijding van de KDW bij de betrokken habitats niet automatisch kan worden aanzien als een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ's. Het is deze redenering die door de Raad voor Vergunningsbetwistingen ingevolge het Stikstofarrest is vernietigd. Elke toename, hoe klein ook, kan een betekenisvolle aantasting uitmaken en moet aldus in concreto worden beoordeeld.

³⁷ RvVb 25 februari 2021, nr. A-2021-0697

³⁸ In het rapport "Balans van de Leefomgeving 2016" van het PBL staat dat de emissie van ammoniak sinds 1990 met bijna 70% is verminderd, terwijl de ammoniakconcentraties in de lucht sinds 2000 niet meer dalen en zelfs een stijgende trend lijken te vertonen. Daarom kan niet zonder meer worden uitgegaan van het doorzetten van een bestaande dalende trend van de stikstofdepositie. Omdat niet is onderbouwd op welke manier in het PAS rekening is gehouden met de stagnatie van de ammoniakconcentratie dan wel waarom aannemelijk is dat de bestaande dalende trend van de stikstofdepositie doorzet, is de onderbouwing van de verwachte daling van de stikstofdepositie onvoldoende inzichtelijk.

Bij de bepaling van het risico op een betekenisvolle aantasting zou volgens de Raad bovendien ook rekening moeten gehouden worden met het cumulatief effect van meerdere deposities om zo de cumulatieve milieudruk ten aanzien van de betrokken SBZ te bepalen ('death by a thousand cuts'): ³⁹ (eigen nadruk)

Zonder daarbij vooruit te willen lopen op de vaststelling van het definitieve PAS, merkt de Raad ten overvloede op dat, hoewel het mogelijk is dat één beperkte depositie geen aanleiding geeft tot significante effecten, dit alsnog het geval kan zijn rekening houdende met de cumulatieve milieudruk (deposities van andere projecten). Zoals in de rechtsleer niet onterecht wordt aangekaart, maken "veel kleintjes één grote", en kunnen vele kleine deposities samen ook tot een betekenisvolle aantasting leiden.

Dit principe wordt ook bevestigd in de ministeriële instructie zelf: (eigen nadruk)

Daarbij moet wel de kanttekening worden gemaakt dat in het kader van de voortoets het risico dient te worden bekeken "afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten". Immers, er moet vermeden worden dat vele kleine projecten samen één grote impact hebben.

Beroepende partijen stellen vast dat de aanvrager ook naar aanleiding van de aanvullende nota's er niet in slaagt om wetenschappelijke onderbouwde stukken voor te leggen die met zekerheid aantonen dat de natuurlijke kenmerken van SBZ "Brabantse Wal" niet zullen aangetast worden.

59. In de goedkeuring van 3 november 2021 van het project-MER door het Team-Mer van de Vlaamse overheid blijkt dat het standpunt van beroepende partijen niet is gevolgd: (eigen nadruk)

³⁹ RvVb 25 februari 2021, nr. A-2021-0697

2.5. Toetsing aan artikel 4.3.8 §2, 5° DABM

Het project-MER werd afgetoetst aan de adviezen en opmerkingen van de bevoegde autoriteiten naar aanleiding van de informatie-uitwisseling in kader van het grensoverschrijdend effecten. Onder meer volgende overwegingen speelden een rol bij de toetsing:

- De Nederlandse omgevingsdiensten Midden- & West-Brabant en Zeeland gaan niet akkoord met de conclusies dat er geen aanzienlijk negatieve effecten te verwachten zijn ten gevolge van bijkomende stikstofdepositie. In het MER werd echter aangetoond dat er meerdere wetenschappelijke bronnen zijn die een ondergrens van 0,3 kg N/ha.j aangeven als ondergrens voor een meetbaar effect op het habitat als gevolg van bijkomende stikstofdepositie. Dat betekent dat deposities lager dan 0,3 kg N/ha.j wetenschappelijk niet relevant, noch betekenisvol kunnen zijn. 0,3 kg N/ha.j werd hierbij als veilige waarde gebruikt, daar pas vanaf 0,5 kg N/ha.j effecten werden gezien. De verwachte jaarlijkse emissies van Project One aan NO_x en NH₃ bedragen respectievelijk 167 ton en 18 ton. Via gecertificeerde meetapparatuur op elk van de schoorstenen, zullen deze emissies continu gemonitord worden. Gebruik makend van gevalideerde modellen is de verspreiding van deze stikstofemissies van Project One naar de omgeving berekend. De bijdrage (in absolute cijfers, over aanlegfase en exploitatiefase) op de verschillende locaties waar zich beschermde habitattypes bevinden, varieert van 0,010 kg N/ha.j tot maximaal 0,20 kg N/ha.j. De verwachte bijdrage van Project One aan de N-depositie op de habitattypes in het studiegebied bedraagt 0,2 kg N/ha.j en ligt dus onder de drempelwaarde waarboven een meetbaar effect mogelijk is. De berekende procentuele bijdrage van Project One ten opzichte van de kritische depositiewaarde ligt voor alle habitattypes onder 1% en voor een groot deel

zelfs onder 0,33%. Bijgevolg kan er op basis van de bovenstaande wetenschappelijke referenties, in geen enkel habitatype in het studiegebied een meetbaar effect van de bijdrage in stikstofdepositie van Project One aangetoond worden.

Op basis van bovenstaande analyse van de ontvangen informatie, concludeert het Team Mer dat de ontvangen informatie geen aanleiding geeft tot aanpassing van het project-MER en de informatie geen aanleiding geeft tot andere conclusies inzake milieueffecten.

Het Team Mer besluit dat de aangereikte gegevens van beroepende partijen geen aanleiding geven tot de aanpassing van het project-MER. De redenering kan als volgt worden samengevat:

- 1) Verwijzend naar wetenschappelijke bronnen zou er sprake zijn van een ondergrens van 0,3 kg N/ha.j als ondergrens voor een meetbaar effect op het habitat als gevolg van een bijkomende stikstofdepositie;
- 2) Deposities lager dan deze ondergrens van 0,3 kg N/ha.j zouden “wetenschappelijk niet relevant, noch betekenisvol” kunnen zijn;
- 3) De bijdrage op de verschillende locaties waar zich beschermde habitattypes bevinden zou variëren van 0,010 kg N/ha. j tot maximaal 0,20 kg N/ha.j;
- 4) Nu de verwachte bijdrage van het project aan de N-depositie op de habitattypes in het studiegebied zo'n 0,2 kg N/ha.j zou bedragen (en dus onder de voormelde ondergrens blijft) zou er dus geen sprake kunnen zijn van een meetbaar effect.

Het Team Mer besluit hieruit dat de procentuele bijdrage van het project ten opzichte van de KDW voor alle habitattypes onder 1% blijft en er bijgevolg geen meetbaar effect van de bijdrage aan stikstofdeposities worden aangetoond.

Opnieuw: Deze redenering gaat niet op, nu deze abstractie maakt van de instandhoudingsdoelstellingen van de “Brabantse Wal” én van de actuele ongunstige staat van instandhouding van de habitats en leefgebieden van soorten. Beroepende partijen herhalen dat de actuele overschrijding van de KDW erop neerkomt dat de instandhoudingsdoelstellingen voor de “Brabantse Wal” thans reeds worden gehypothekeerd. Een loutere verwijzing naar ondergrenzen en drempelwaarden maakt nog geen concrete beoordeling uit van de impact van het project op de SBZ “Brabantse Wal”. Ten overvloede wijzen beroepende partijen erop dat met de Nederlandse rekentool een toename van stikstofdepositie tot 1 mol/ha/jr wél meetbaar is.

60. Ook in het voorwaardelijk gunstig advies van het Agentschap voor Natuur en Bos, komen de grensoverschrijdende effecten niet aan bod. Dit advies luidt als volgt: (eigen nadruk)

(Stuk 1, blz. 145-146)

6. Bespreking passende beoordeling
 - a. De aanvrager heeft een passende beoordeling toegevoegd aan de aanvraag (document “E6ter - Passende beoordeling”). Deze passende beoordeling is ook opgenomen in het project-MER. Het Agentschap voor Natuur en Bos verklaarde zich reeds akkoord met de conclusies in de passende beoordeling in het kader van de project- MER. Zie advies met kenmerk 21-216171 dd. 28 september 2021.
 - b. Het Agentschap voor Natuur en Bos stelt vast dat de vergunningsplichtige activiteit, het plan of programma geen betekenisvolle aantasting impliceert voor de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszones.

11. Eindconclusie
 - a. Met betrekking tot de impact op de Europese natuurwaarden stelt het Agentschap voor Natuur en Bos vast dat voorliggend project geen betekenisvolle aantasting impliceert voor de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszones **in Vlaanderen**.
 - b. Met betrekking tot de impact op het Vlaamse Ecologisch netwerk (VEN) stelt het Agentschap voor Natuur en Bos vast dat voorliggend project geen onvermijdbare en onherstelbare schade aan de natuur in het VEN zal veroorzaken.
 - c. Met betrekking tot het lokale niveau onderschrijft het Agentschap voor Natuur en Bos de evaluatie van de initiatiefnemer dat het lokale effect inzake ecotoop- en biotoopverlies -ook na het nemen van de milderende, compenserende en natuurherstelmaatregelen- aanzienlijk negatief dient beoordeeld te worden.
 - d. Een loutere afweging van de lokale natuurimpact zou een afradend negatief advies impliceren. Gegeven het feit dat
 - Er geen betekenisvolle aantasting zal optreden voor de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszone
 - Er geen onvermijdbare en onherstelbare schade aan de natuur in het VEN zal optreden
 - Het verder milderen van ecotoop- en biotoopverlies in de directe omgeving van het project niet mogelijk is, waardoor het milderen ook bovenlokaal gebeurt kan het Agentschap voor Natuur en Bos, de realisatie van voorliggend project aanvaarden.

Hieruit blijkt dat het ANB de conclusies van de passende beoordeling bijtreedt voor wat betreft de invloed van het project op de instandhoudingsdoelstellingen van de SBZ's. Op basis hiervan concludeert het ANB dat het project geen betekenisvolle aantasting zal veroorzaken van de instandhoudingsdoelstelling van de Vlaamse SBZ's. De passende beoordeling wordt met andere woorden gunstig geadviseerd door het ANB.

Het ANB doet hiermee enkel uitspraak over de effecten op het Vlaamse grondgebied. Het is echter niet omdat de inrichting geen betekenisvolle impact veroorzaakt of zou veroorzaken op Vlaams grondgebied, dat dit tevens het geval is voor habitats op Nederlands grondgebied.

In het verleende advies van ANB bij de bespreking van de passende beoordeling wordt aldus volledig voorbijgegaan aan de betekenisvolle negatieve impact op het grensoverschrijdend Natura 2000-gebied "Brabantse Wal".

61. In de bestreden beslissing zelf wordt met betrekking tot de stikstofdepositie louter verwezen naar het standpunt van de POVC:

(Stuk 1, p. 184)

- De POVC sluit zich niet aan bij de ongunstige reacties van de Gedeputeerde Staten van Zeeland en de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant, gelet op het volgende:
 - Voor wat betreft de lozing van afvalwater en de lucht-/geuremissies wordt verwezen naar de beoordeling in de gunstige adviezen van de VMM en de AGOP-M. De POVC verwijst ter zake ook naar de toelichting van de aanvrager in de aanvullende nota d.d. 9 november 2021.
 - Voor wat betreft de stikstofdeposities stelt de POVC dat de aanvraag voldoet aan het huidige toetsingskader. Dit blijkt ook uit de overige adviezen. Ook in het goedgekeurd project-MER werd het project afgetoetst aan het wettelijke kader. De POVC verwijst ter zake ook naar de toelichting van de aanvrager in de aanvullende nota d.d. 9 november 2021 (zoals ook besproken ter zitting, zie punt 1. Horen van de partijen).

Het beoordelingskader dat de deputatie hanteert is dat van de ministeriële instructie van 2 mei 2021. De 1% drempel van de ministeriële instructie wordt in dit dossier routineus toegepast. Los van deze drempelwaarde – waarvan de wetenschappelijke en juridische waarde uitermate onzeker is - is nochtans een beoordeling in concreto vereist.

Een passende beoordeling moet immers gebeuren op maat van ieder dossier. Zeker in dit dossier, waar de beroepende partijen wetenschappelijke gegevens en een advies hebben aangeleverd om de vergunningverlener te wijzen op een problematisch effect op een speciale beschermingszone. Het gaat in casu om een overbelast gebied. In dergelijke omstandigheid mag verwacht worden dat een gedetailleerde en correcte passende beoordeling wordt opgemaakt op grond van nader onderzoek.

Dit wordt overigens zelfs bevestigd in het project-MER:

Tabel 11-3 Overzicht van minimale en maximale bijdragen (procentueel van KDW) van het project tijdens de aanleg- en exploitatiefase op Natura2000 habitats in het studiegebied.

Project One – bijdrage t.o.v. KDW (met habitatype)	Minimum	Maximum
Aanlegfase	0,03% (1130)	0,10% (2330)
Exploitatiefase	0,03% (1130)	1,33% (9190 – outside Natura2000)

- In functie van de “de minimis”-drempel uit de Ministeriële instructie (2 mei 2021), is er geen verplichting voor het uitvoeren van een passende beoordeling voor de aanlegfase, maar wel voor de exploitatiefase. Niettemin wordt voor beide fasen een passende beoordeling naar stikstofdepositie uitgevoerd.
- De berekende procentuele bijdrage van Project One ten opzichte van de kritische depositiewaarde ligt voor alle habitattypes⁶ onder 1% en voor een groot deel zelfs onder 0,33%. Bij één perceel met habitat 9190 is het hoger dan 1% maar dit habitat is gelegen buiten SBZ.
- Bijdrage in functie van kritische depositiewaarden: De vaststelling dat een project een bijdrage in N-depositie levert op een reeds overbelast stikstofgevoelig habitat, is op zich geen aanleiding om te stellen dat het effect van deze bijdrage per definitie significant is (Raad van State, NL – 22/04/2020). Het effect van de bijdrage van het project dient passend beoordeeld te worden.

In de bestreden beslissing wordt hierover het volgende gesteld:
(Stuk 1, blz. 111):

“In de ministeriële instructie wordt NOx-emissies een de minimis-drempel van 1% als maximale bijdrage van de KDW van het gevoeligste habitatype in de omgeving gehanteerd (met een maximale absolute bijdrage van 0,3 kg N ha⁻¹ j⁻¹). Voor de verdere onderbouwing van de de minimis-drempel wordt uitdrukkelijk verwezen naar de ministeriële instructie van 2 mei 2021. Deze onderbouwing moet hier als integraal overgenomen worden beschouwd. Hierbij is tevens volgende voetnoot opgenomen in de ministeriële instructie: - Het belang van een integrale benadering van industriële processen dient eveneens bekeken te worden: bepaalde belangrijke maatregelen voor de reductie van NOx leiden mogelijk tot beperkte toename van ammoniak. Om deze reden is het aangewezen dat de industriële ammoniakemissies op gelijke wijze worden behandeld als de NOx-emissies, zowel voor wat betreft de voortoets als wat betreft de passende beoordeling.”

In de bestreden beslissing wordt nergens verduidelijkt waarom er onder de drempelwaarde op grond van objectieve gegevens kan besloten worden dat iedere betekenisvolle aantasting uitgesloten is. Nergens in de bestreden beslissing wordt deze drempelwaarde afgezet tegen de instandhoudingsdoelstellingen voor “Brabantse Wal”.

Het louter verwijzen naar de ministeriële instructie is dan ook niet in overeenstemming met hetgeen vereist conform artikel 36ter Natuurdecreet, nl. de vereiste van een concrete beoordeling van de mogelijke betekenisvolle effecten. Van een zorgvuldige vergunningverlener mag nochtans verwacht worden dat zij op concrete wijze motiveert waarom op grond van objectieve gegevens men besluit dat het project geen risico op een betekenisvolle aantasting met zich meebrengt (quod certe non).

62. Beroepende partijen wijzen er ten overvloede op dat ook naar aanleiding van het openbaar onderzoek, enkele bezwaren werden geformuleerd inzake de problematische stikstofdepositie:

(Stuk 1, blz. 165-166):

“De stikstofneerslag in het gebied mag door het project niet meer dan 1% hoger liggen dan de huidige, volgens een nieuwe, omstreden ministeriële instructie. Toch moet ook elk project van geval tot geval bekeken worden. Aangezien de stikstofsituatie in de talrijke omliggende natuurgebieden al zeer ongunstig is, is het onoordeelkundig toepassen van zulke uitzonderingsgrond onterecht. Er wordt op dit ogenblik alle voorbehoud gemaakt met betrekking tot de daadwerkelijke percentages aan bijkomende emissies. Als ze in werkelijkheid hoger zijn, zal de drempelwaarde van 1% op meerdere habitats overschreden worden. De ethaankraker van Shell in Singapore heeft een totale emissie die voor 30% uit ammoniak bestaat. De geprojecteerde daling van stikstofuitstoot in het Vlaams luchtbeleidsplan 2030 wordt als huidige realiteit gepresenteerd, terwijl het slechts een hypothetisch scenario betreft. Er zijn verschillende aanwijzingen dat de doelstellingen uit het Vlaamse luchtbeleidsplan 2030 momenteel niet gehaald worden. Dit betekent dat de “fractionele bijdrage” van Project One veel problematischer is dan voorgesteld omdat dit het behalen van doelstellingen voor luchtmissies nog verder dreigt onderuit te halen.”

De bestreden beslissing weerlegt deze bezwaren op de volgende, louter routineuze, nietzeggende wijze (stuk 1, blz. 166-167): (eigen onderlijning)

“Antwoord CBS: Voor de meeste habitats zijn de maximale bijkomende deposities door de aanlegfase van het project minder dan of gelijk aan de ‘de minimis’ drempel van 1% van de KDW-waarde van het meest gevoelige habitat. Een oppervlakte van 2,8 hectare zuurminnend eikenbos, meer bepaald een kasteelpark in VEN-gebied, maar buiten Natura-2000 gebied, ondergaat een bijdrage van gemiddeld 1,33%. Deze uitzondering met een theoretische bijkomende bijdrage van gemiddeld 1,33% heeft volgens het MER een depositiewaarde van <0,3 kgN/ha/jaar en is daarom niet meetbaar, aantoonbaar of significant.

In functie van de ‘de minimis’-drempel uit de Ministeriële instructie (2 mei 2021) werd er een passende beoordeling uitgevoerd. De conclusie van deze passende beoordeling is dat het project niet zal leiden tot een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Habitat- en Vogelrichtlijngebied en dus het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen van de aangemelde en tot doel gestelde habitats en soorten die erin leven. De uitstoot van NOx wordt gereduceerd door een combinatie van geavanceerde branders (low-NOx) met gespecialiseerde gaszuivering (SCR-DeNOx technologie). Dit resulteert volgens het dossier in emissieconcentraties die gemiddeld 3 à 4 keer lager liggen dan de emissiegrenswaarden van het Vlareem en in een emissiebijdrage van slechts 167 ton NOx/jaar. De prognose uit het Luchtbeleidsplan 2030 voorziet een reductie van circa 50.000 ton per jaar aan NOx-emissies tegen 2030. Vermits de verwachte emissiebijdrage van Project One slechts

167 ton NOx/jaar bedraagt, is dit slechts een fractie van dit reductieperspectief (factor 300) naar 2030 toe. Bovendien houdt het Luchtbeleidsplan 2030 rekening met een economische groei van 1% voor de chemische sector, waarin de beperkte bijdrage van Project One zal inpassen. Het college adviseert om de milderende maatregelen die in het MER voorzien worden ('projectgeïntegreerde maatregelen') moeten uitgevoerd worden. Het opleggen van de voorgestelde emissiegrenswaarden als bijzondere milieuvorwaarden - in het bijzonder de voortschrijdend 3 jaargemiddelde vracht voor alle schoorstenen van 148,8 ton/j voor NOx en 17,9 ton/jaar NH3- garandeert de regelmatige vervanging van de katalysatorbedden. De aannames die in het MER worden gehanteerd bij de effectbeoordeling dienen op die manier verankerd te worden in de vergunning. Het agentschap voor Natuur en Bos dient zich uit te spreken over de effecten op natuur ten gevolge van de uitstoot van NOx. De VMM dient zich uit te spreken over de effecten van de emissies op de luchtkwaliteit.

De POVC sluit zich deels aan bij de beoordeling van het CBS. Met betrekking tot "het voortschrijdend 3 jaar- gemiddelde vracht voor alle schoorstenen" stelt de AGOP-M een aangepaste bijzondere voorwaarde voor (zie ook bespreking punt 12. Voorwaarden). De POVC sluit zich aan bij het voorstel van de AGOP-M. Daarnaast verwijst de POVC ook naar de gunstige adviezen van de VMM en het ANB."

Hieruit blijkt dat er opnieuw geschuild wordt achter de de minimis 1% regel waarvan de wetenschappelijke en juridische waarde uitermate onzeker is. Het kader dat wordt geboden in de ministeriële instructie is slechts een tijdelijk richtkader, waarover reeds in de rechtsleer kritische vragen zijn gesteld.⁴⁰ Routineus verwijzen naar de de minimis-drempelwaarden in de instructie is alleszins geen wettige motivering, zeker niet in dit dossier waar de passende beoordeling allerminst getuigt van een gedegen onderzoek.

Er wordt ondersteunend verwezen naar de passende beoordeling in het dossier, hoewel uit huidig beroepschrift duidelijk blijkt dat deze ontoereikend is aangezien er niet met voldoende wetenschappelijke zekerheid kan worden geconcludeerd dat de verwachte stikstofdeposities geen aanzienlijk negatieve impact op de speciale beschermingszone "de "Brabantse Wal"" zal genereren.

Hetzelfde geldt voor de adviezen van o.m. het ANB waarnaar in de bestreden beslissing wordt verwezen. Nogmaals: het ANB doet geen uitspraak over de habitats op Nederlands grondgebied.

Uit de verscherpte natuurtoets van artikel 36ter van het Natuurdecreet, het zorgvuldigheidsbeginsel en redelijkheidsbeginsel vloeit nochtans voort dat een overheid zorgvuldig te werk moet gaan bij de voorbereiding van haar beslissing. Zowel de feitelijke als de juridische aspecten van het dossier moeten geïnventariseerd en gecontroleerd worden opdat de overheid in staat is om met voldoende kennis van zaken een beslissing te nemen.

⁴⁰ Zie uiteenzetting p. 23

Bovendien is de vergunningverlener ertoe gehouden om de adviezen te controleren op hun deugdelijkheid. Indien de deputatie het advies van het ANB zorgvuldig had bekeken, dan had zij tot de vaststelling moeten komen dat hierin geen uitspraak werd gedaan over de grensoverschrijdende effecten. Een loutere verwijzing naar het advies van het ANB volstaat dan ook niet als deugdelijke motivering.

63. Tot slot is het verwijzen naar een afnemende belasting gekoppeld aan de uitvoering van herstelmaatregelen buiten het project om, niet relevant aangezien het behalen van de kritische drempelwaarde in de “Brabantse Wal” nu reeds moeilijk wordt geacht.

In dit verband herinneren beroepende partijen eraan dat in navolging van het PAS-arrest van het Hof van Justitie er bij de uitvoering van de passende beoordeling geen rekening mag gehouden worden met maatregelen die gericht zijn op de daling van de stikstofdepositie wanneer de verwachte voordelen ervan niet vaststaan ten tijde van de uitvoering van de passende beoordeling. Met andere woorden: een loutere verwijzing naar toekomstige maatregelen kunnen niet zo maar meegenomen worden in kader van de passende beoordeling.

64. Kortom: De verwijzing naar het project-MER en de aanvullende nota's van 9 november 2021 vanwege de aanvrager, het advies vanwege het Agentschap Natuur en Bos en het verslag van de POVC volstaan niet om de bestreden beslissing afdoende te rechtvaardigen, aangezien zij de grensoverschrijdende effecten onvoldoende in rekening brengen, minstens onterecht concluderen dat er geen risico op negatieve effecten zou zijn op het speciale beschermingsgebied de “Brabantse Wal”.

1.5 Besluit: Geen wetenschappelijke zekerheid (“Derde onderdeel”)

65. In dit derde onderdeel besluiten beroepende partijen dat de gevoegde passende beoordeling niet correct is, daar men zonder wetenschappelijke zekerheid ervan uitgaat dat het aangevraagde geen betekenisvolle effecten genereert.

Beroepende partijen hebben op grond van wetenschappelijk overtuigende stukken de vergunningverlener erop gewezen dat het vergunningsproject wel degelijk een betekenisvolle aantasting van het Natura-2000 gebied “Brabantse Wal” kan veroorzaken en de instandhoudingsdoelstellingen van de “Brabantse Wal” in het gedrang kan brengen, minstens maakt de passende beoordeling in het project-MER het tegendeel niet aannemelijk. Overigens zullen de effecten niet alleen reiken tot de “Brabantse Wal”, maar ook tot andere stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden binnen de provincie Noord-Brabant. Ook de Zeeuwse Natura 2000 – gebieden zullen hierdoor worden geïmpacteerd.

In het project-MER wordt niet afdoende onderzocht, noch met wetenschappelijke zekerheid aangetoond dat er als gevolg van de aangevraagde exploitatie geen effect zal zijn op “Brabantse Wal” als het beschermde Natura-2000 gebied.

66. Beroepende partijen herinneren eraan dat een passende beoordeling moet leiden tot volledige, precieze en definitieve vaststellingen die elke wetenschappelijke twijfel over de impact van een project op de betrokken beschermde gebieden wegnemen.⁴¹ Dit werd recent nog bevestigd door de Raad van State in het arrest nr. 252.314 van 3 december 2021.⁴²

Uit voorgaande onderdelen blijkt duidelijk dat de gevoegde passende beoordeling leemten vertoont en er geen sprake is van wetenschappelijke zekerheid met betrekking tot de grensoverschrijdende effecten.

Nochtans hebben beroepende partijen voldoende concrete gegevens aangereikt (zie het ongunstig advies van 14 oktober 2021, de verwijzing naar de PAS-gebiedsanalyse en natuurrapportage “Toestand van de natuur in Brabant 2021”) waaruit blijkt dat onvoldoende rekening is gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen voor de betrokken habitattypen en soorten in de “Brabantse Wal”. Beroepende partijen voldoen hierbij aan de stelplicht, nl.:

- 1) Beroepende partijen wijzen concreet aan (o.a. via tabellen en kaarten) welke habitattypen en leefgebieden van soorten thans reeds overbelast zijn en een betekenisvolle aantasting door bijkomende stikstofdepositie zouden kunnen ondervinden;
- 2) Beroepende partijen tonen a.h.v. wetenschappelijke bronnen, nl. middels de betrokken PAS-gebiedsanalyse en natuurrapportage “Toestand van de natuur in Brabant 2021”, aan dat enkele habitattypen en leefgebieden niet in een gunstige staat van instandhouding verkeren;
- 3) Beroepende partijen lichten de instandhoudingsdoelstellingen voor “Brabantse Wal” toe.

Beroepende partijen betreuren het ten zeerste dat hun bevindingen in de bestreden beslissing niet ernstig werden onderzocht. De aangereikte elementen van de Nederlandse instanties komen niet aan bod in de bestreden beslissing. Ze worden nergens op concrete wijze onderzocht, noch weerlegd. Dit gebrek aan gedegen onderzoek is flagrant onzorgvuldig en maakt de gegeven motivering gebrekkig, zeker in een situatie zoals deze, waarin er op gewezen werd dat elke toename van stikstofdepositie in dit al overbelast gebied (zelfs minimaal) problematisch kan zijn.

67. De hierboven opgenomen rechtspraak toont aan dat de Habitatrichtlijn niet met vaste afstanden of generieke ruimtelijke drempels werkt. De formele landsgrens is dan ook niet bepalend in het oordeel of zich al dan niet ongeoorloofde negatieve gevolgen voordoen.

⁴¹ Zie o.a. : HvJ november 2018, nrs. C-293/17 en C-294/17, overweging 93

⁴² RvS, nr. 252.314 van 3 december 2021, VZW Natuurpunt

Het Europese Hof van Justitie heeft in meerdere arresten consequent geoordeeld dat de toepassing en bescherming van het EU-milieurecht niet stopt aan de grenzen van de lidstaten en in het bijzonder dat de bescherming van Natura 2000-gebieden, ook in een andere lidstaat, een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van de lidstaten.⁴³

Het is dus niet omdat de aangereikte informatie uit Nederland afkomstig is dat zij zomaar ter zijde kan worden geschoven. In het vernietigingsarrest van 5 november 2020 oordeelt de Raad voor Vergunningsbetwistingen dat de gegevens aangereikt door de Nederlandse instanties uiterst relevant zijn voor de beoordeling van de vergunningsaanvraag. Deze gegevens kunnen niet zo maar buiten beschouwing worden gelaten door de betrokken overheden en adviesverlenende instanties, hetgeen in casu opnieuw wel gebeurd is: (eigen nadruk) (Stuk 6)

5.1.

Het zorgvuldigheidsbeginsel impliceert dat een vergunningverlenend bestuursorgaan, zoals de verwerende partij, haar beslissing op een zorgvuldige wijze moet voorbereiden en derhalve dient te steunen op **werkelijk bestaande en concrete feiten die met de vereiste zorgvuldigheid werden vastgesteld.**

De zorgvuldigheid verplicht de verwerende partij onder meer om zorgvuldig te werk te gaan bij de voorbereiding van de bestreden beslissing en ervoor te zorgen dat de feitelijke en juridische aspecten van het dossier deugdelijk onderzocht worden, zodat zij met kennis van zaken kan beslissen.

5.2.

Bij de beoordeling van het administratief beroepschrift had de verwerende partij *in casu* een grotere zorgvuldigheid aan de dag moeten leggen, gelet op de ligging van het aangevraagde vlak aan de Nederlandse grens en de aanwezigheid van het Nederlandse Natura 2000-gebied, reden waarom een van de verzoekende partijen aangeschreven werd en bijgevolg een negatief advies uitgebracht heeft en waarom de verzoekende partijen een administratief beroepschrift ingediend hebben, hetgeen de verwerende partij ontvankelijk verklaard heeft.

Uit de motivering van de bestreden beslissing blijkt echter niet dat de verwerende partij, ook al heeft zij dit niet punt voor punt te doen, de door de verzoekende partijen bijgebrachte gegevens en berekeningen concreet betrekt in haar beoordeling en hun beroepschriften afdoende inhoudelijk ontmoet. De verwerende partij stoelt zich op de uitgebrachte adviezen en de uitgevoerde voortoets, waarvan de nul-contourlijn zich situeert op Vlaams grondgebied, maar motiveert nergens in welke

mate de cijfers, die de verzoekende partijen bijgebracht hebben, de wetenschappelijke zekerheid dat er geen significante effecten zullen optreden, al dan niet aantasten.

Zij beperkt zich integendeel tot de algemene stelling dat door de ligging van de nul-contourlijn op Vlaams grondgebied er geen impact verwacht wordt voor het Habitrichtlijngebied Kempenland-West en legt zo op een al te beknopte, en dus onzorgvuldige en onredelijke, wijze de inhoudelijke argumentatie van de verzoekende partijen kennelijk zonder meer naast zich neer. De bestreden beslissing is op dit punt derhalve gebrekkig gemotiveerd.

In zoverre het door de verzoekende partijen ingeroepen middel slechts in de aangegeven mate gerond wordt bevonden, dit wil zeggen op grond van een motiveringsgebrek, is er geen noodzaak om de door de tussenkomende partij gesuggereerde prejudiciële vraag te stellen.

Deze rechtspraak kan per analogie in dit dossier worden toegepast: van de vergunningverlenende overheid mag verwacht worden dat zij het ongunstige advies van 14 oktober 2021 van beroepende partijen en de aangereikte gegevens zorgvuldig moest onderzoeken. Het louter tegenspreken van het advies met een verwijzing naar het project-MER, een nota van 9 november 2021 waarvan beroepende partijen slechts 2 weken voor het einde van de beroepsperiode een kopie ontvingen en de overige adviezen volstaat niet. Dit volstaat om te besluiten dat de bestreden beslissing onwettig is.

⁴³ Zie onder meer HvJ 20 oktober 2005, Commissie/UK, C-6/04, par. 25; HvJ 10 januari 2006, Commissie/Duitsland, C98/03, par. 59; HvJ 10 mei 2007, Commissie/Oostenrijk, C-508/04, par. 57.

68. Zoals reeds toegelicht, menen beroepende partijen dat er thans geen passende beoordeling voorligt die kan overtuigen: slechts indien – en de bewijslast komt ook de aanvrager toe- komt vast te staan dat de aanvrager d.m.v. een passende beoordeling, gebeurlijk in de beroepsprocedure, kan garanderen dat diens project verenigbaar is met de bescherming en instandhouding van de het Natura 2000 – gebied “Brabantse Wal” zou mogelijk een vergunning kunnen worden verleend.

Dat is dan ook de zorg van beroepende partijen: men verzet zich niet tegen het project an sich, maar beroepende partijen wensen wél dat te allen tijde geborgd wordt dat de voorgenomen ontwikkeling geen betekenisvolle effecten op de Noord-Brabantse Natura 2000 gebieden zal hebben. Beroepende partijen blijven binnen voornoemde voorwaarde bereid tot overleg, nl. vanuit de duidelijke achtergrond dat men de rechtsplicht heeft om Natura 2000-gebieden te beschermen.

69. Gelet op het voorgaande is de passende beoordeling uit het project-MER van 16 juli 2021 onwettig, minstens ontoereikend, waardoor de bestreden beslissing van 16 december 2021 die daarop steunt, eveneens onwettig is.

70. De eerste en enige grief is ontvankelijk en gegrond.

OM DEZE REDENEN,

BEHAGE HET UW REGERING

Akte te nemen van het huidige administratieve beroepschrift, dat beroepende partijen indienen, gericht tegen:

- de beslissing van de deputatie van de provincie Antwerpen van 16 december 2021, over de vergunningsaanvraag van nv Ineos Olefins Belgium ("IOB"), gevestigd te 2040 Antwerpen, Scheldelaan 482, ingeschreven in de Kruispuntbank der Ondernemingen onder het nummer 716.953.031, met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen en de exploitatie van een nieuwe inrichting voor een ethaankraker (ECR) met bijhorende ondersteunende infrastructuur, gekend als "Project One", gelegen te 2040 Antwerpen, Scheldelaan 460 - 490, kadastraal gekend als: C18-A-61M, 18-A-61T, 18-A-61V, 18-A-61W, 18-A-61X, 18-A-96A, 18-A-97B, 18-A-150B, 18-A-150C, 18-A-162G, 18-A-162S, 18-A-346E, 19-A-77C, 19-A-77F en 19-A-77G (OMV nr.: 22021104744-V2).
(Stuk 1)

Akte te nemen van het verzoek van de beroepende partijen om gehoord te worden in het kader van de beroepsprocedure,

Het administratieve beroep ontvankelijk en gegrond te bevinden en bijgevolg de gevraagde omgevingsvergunning te weigeren.

Met de meeste eerbied,

Voor de beroepende partijen,

Eén van diens raadslieden,

[naam]

Advocaat

Antwerpen, 14 januari 2022

Bijlage: Inventaris van de stukken

I N V E N T A R I S V A N D E S T U K K E N

1. Bestreden beslissing van 16 december 2021
2. E-mail van 17 december 2021 (kennisgeving)
3. Betalingsbewijzen van dossiervergoeding:
 - a) Betalingsbewijs provincie Noord-Brabant
 - b) Betalingsbewijs leidend ambtenaar Omgevingsdienst
4. Ongunstig advies van de Omgevingsdienst van 14 oktober 2021
5. Arrest RvVb van 5 november 2019 (1718-RvVb-0775-A)
6. Arrest RvVb van 11 augustus 2020 (1920-RvVb-0363-SA)
7. Gebiedsanalyse “Brabantse Wal” (128) - Programma Aanpak Stikstof (PAS) Provincie Noord-Brabant Versie 15-12-2017
8. Uittreksels Project-Mer van 16 juli 2021 van Ineos Olefins Belgium
9. Aanvullende nota van 9 november 2021 van Ineos Olefins Belgium
10. Ongunstig advies RUD Zeeland van 28 oktober 2021
11. Wetenschappelijke literatuur rond het leefgebied van de zwarte specht
12. Rapportage toestand van de natuur in Brabant 2021